

Lokalni izbori 2016 – naučene lekcije

Локални избори 2016 – научене лекције

ISBN 978-9958-555-30-5

9 789958 555305

Danijela Ozme 7, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Izbori u Bosni i Hercegovini, Poštanski pretinac 450, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Telefon: +387 (0)33 251 300 Fax: +387 (0)33 251 329 E-mail: kontakt@izbori.ba Web adresa: www.izbori.ba

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**ZBORNİK RADOVA
KONFERENCIJA**

„Lokalni izbori 2016. - naučene lekcije“

Ilidža, Sarajevo, 23. i 24. februar/veljača 2017. godine

**ЗБОРНИК РАДОВА
КОНФЕРЕНЦИЈА**

“Локални избори 2016 - научене лекције”

Илиџа, Сарајево, 23. и 24. фебруар 2017. године

LOKALNI IZBORI 2016. – NAUČENE LEKCIJE

Izdavač: Centralna izborna komisija BiH
Za izdavača: dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica Centralne izborne komisije BiH
Publikaciju pripremila: dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica Centralne izborne komisije BiH
Saradnice na pripremi publikacije: Mubera Vulović, Jasminka Joldić
Štampa: SOR "Agencija Koncept", Sarajevo
Tiraž: 300

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

342.8(497.6)"2016"(063)(082)

KONFERENCIJA "Lokalni izbori 2016. - naučene lekcije" (2017 ; Ilidža, Sarajevo)

Zbornik radova / Konferencija "Lokalni izbori 2016. - naučene lekcije", Ilidža, Sarajevo, 23. i 24. februar / veljača 2017. godine. - Sarajevo : Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine, 2017. - 80 str. : ilustr. ; 24 cm

Lat. i ćir. - Bibliografija i bilješke uz tekst.

ISBN 978-9958-555-30-5

COBISS.BH-ID 23933958

<-----

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

„Ovaj dokument izdat je uz finansijsku pomoć Vijeća Evrope. Stajališta izražena u njemu ni na koji način ne odražavaju zvanični stav Vijeća Evrope.”

SADRŽAJ

Predgovor.....	7
Uvodno obraćanje – dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica Centralne izborne komisije BiH	9
Uvodno obraćanje – N.J.E. ambasador Drahoslav Štefánek, šef Ureda Vijeća Evrope u Sarajevu.....	12
Uvodno obraćanje – Šefik Džaferović, predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.....	14
Uvodno obraćanje – François Friederich, šef Odjela za izbornu pomoć, DG II Demokracija, Vijeće Evrope.....	16
Analiza lokalnih izbora 2016. godine - dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica Centralne izborne komisije BiH BiH	19
Analiza rada izbornih komisija osnovnih izbornih jedinica u 2016. godini - dr. Suad Arnautović, član Centralne izborne komisije BiH BiH	30
Izveštaj posmatračke misije Kongresa lokalnih i regionalnih organa vlasti Vijeća Evrope - Carla Dejonghe, članica Kongresa lokalnih i regionalnih organa vlasti, Vijeće Evrope	42
RADIONICA I – Učešće političkih subjekata na izborima	45
RADIONICA II – Pravni okvir i zaštita izbornog zakona.....	49
РАДИОНИЦА III – Ефективност и транспарентност изборне администрације	56
Završno obraćanje – dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica Centralne izborne komisije BiH	64
Perspektiva buduće izborne pomoći Vijeća Evrope - Francois Friederich, šef Odjela za izbornu pomoć, DG II Demokracija, Vijeće Evrope	66
Zaključci s Konferencije	68
Biografije uvodničara i moderatora	72
Spisak učesnika Konferencije.....	77

Poštovani čitaoci,

Zadovoljstvo nam je predstaviti konferencijsku brošuru „Lokalni izbori 2016. – naučene lekcije” koju zajedno objavljuju Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine i Sekretarijat Vijeća Evrope, nakon organizacije konferencije koja je održana u Sarajevu, 23. i 24. februara 2017. godine.

Postizborna Konferencija „Lokalni izbori 2016 – naučene lekcije” je okupila preko 200 učesnika iz općinskih i gradskih izbornih komisija, izborne eksperte iz zemlje i inostranstva uključujući predstavnike Sekretarijata Vijeća Evrope, Kongresa lokalnih i regionalnih organa vlasti Vijeća Evrope, političkih stranaka, međunarodnih organizacija, civilnog društva, medija i akademske zajednice, da razgovaraju o izazovima s Lokalnih izbora 2016. u Bosni i Hercegovini.

Pored pozdravnih obraćanja, brošura sadrži analizu statističkih pokazatelja Lokalnih izbora 2016. godine, izvještaj o radu općinskih/gradskih izbornih komisija, izvještaj posmatračke misije Kongresa lokalnih i regionalnih organa vlasti Vijeća Evrope, te izlaganje u vezi s budućim perspektivama izborne pomoći Vijeća Evrope. Brošura također sadrži rezultate tri radionice koje su održane tokom Konferencije. Povratne informacije o izazovima i preprekama kada su u pitanju izborni procesi sadržane su unutar tri tematske oblasti: *Učešće političkih subjekata na izborima; Pravni okvir i zaštita izbornog zakona i Efektivnost i transparentnost izborne administracije*; kao i prijedlozi po pitanju konkretnih aktivnosti koji su formulirani tokom konferencije.

Uvjerene smo da će konsolidovani zaključci s radionica biti dobra osnova za daljnji rad na poboljšanju ne samo izbornog zakonodavstva nego i prakse. Zaključci će se iskoristiti za formulisanje preporuka, koje će biti predstavljene Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u vidu Izvještaja o provedbi zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine do kraja marta 2017. godine. Izvještaj će se također koristiti tokom diskusija u radu Interresorne radne grupe za unapređenje izbornog zakonodavstva koja je ponovno počela s radom u februaru 2017. godine.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine i Sekretarijat Vijeća Evrope se žele zahvaliti svim učesnicima, izlagačima, gostima, moderatorima koji su učestvovali u Konferenciji i dali svoj doprinos izradi ove brošure. Također, izražavamo svoju zahvalnost i Udruženju izbornih zvaničnika u Bosni i Hercegovini, na logističkoj i administrativnoj podršci u organizaciji Konferencije, kao što je to bio slučaj i prethodnih godina.

Nadamo se da ćete u ovoj brošuri pronaći korisne informacije i da će Vam ona služiti kao referentni materijal za daljnje praćenje izbornog procesa u Bosni i Hercegovini.

Osaživanje partnerstva između svih izbornih aktera u zemlji i inostranstvu, uključujući donatorsku zajednicu, ključno je za podršku naporima koje Centralna izborna komisija

Bosne i Hercegovine ulaže u kontinuirano unapređenje i modernizaciju izbornog procesa, čime se pomaže stvaranju uslova za daljnje približavanje države međunarodnim standardima u oblasti izbornog zakonodavstva i administracije.

Claudia LUCIANI

Direktorica Demokratske uprave
Vijeće Evrope

Dr. Irena HADŽIABDIĆ

Predsjednica CIKBiH

***Dr. Irena Hadžiabdić,
predsjednica Centralne izborne komisije BiH***

Poštovani predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH gospodine Džaferoviću,

Vaša ekscelencijo ambasadore Štefanek,

Poštovani članovi izborne administracije,

Uvaženi gosti,

Dame i gospodo,

Dobro došli na postizbornu konferenciju „Lokalni izbori 2016. – naučene lekcije“ koju ove godine Centralna izborna komisija BiH organizira sa Sekretarijatom Vijeća Evrope kao suorganizatorom. Zadovoljstvo mi je pozdraviti vas i poželjeti vam toplu dobrodošlicu na Konferenciju na kojoj analiziramo izborni proces, a upravo vi, aktivni sudionici izbornog procesa, izborni praktičari i eksperti, ujedno ste i

najpozvaniji da tokom panel-diskusije i diskusije u radionicama podijelite izazove s kojima ste se susretali u provedbi Lokalnih izbora 2016. godine, razgovarate o naučenim lekcijama, a sve s ciljem pronalaženja rješenja i davanja prijedloga za unapređenje izbornog procesa u Bosni i Hercegovini.

Zadovoljstvo mi je što je danas s nama gosp. Šefik Džaferović, predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, zatim Njegova ekscelencija ambasador Drahošlav Štefanek, šef Ureda Vijeća Evrope u Sarajevu, gosp. Francoise Friederich, šef Odjela za izbornu pomoć, Vijeća Evrope iz Strasbourga, gđa Carla Dejonghe, članica Kongresa lokalnih i regionalnih organa vlasti Vijeća Evrope, gđa Renate Zikmund, šefica Odjela, oblast statutarne aktivnosti Kongresa, gđa Cornelia Perle, programski savjetnik Vijeća Evrope, gosp. Adolfo Cayuso, ekspert Vijeća Evrope i drugi predstavnici ove organizacije. Koristim ovu priliku da ih sve srdačno pozdravim u ime Centralne izborne komisije BiH i svoje lično ime i da se zahvalim na pomoći koju Vijeće Evrope kontinuirano pruža implementaciji izbornog procesa u BiH, a posebno naglašavam da je organizacija ove konferencije omogućena i sredstvima Vijeća Evrope.

Pozdravljam, također, dr. Slobodana Lekovića, bivšeg predsjednika Komisije za sprečavanje sukoba interesa Crne Gore; predstavnike Izborne komisije Slovenije dr. Antona Gašpara Frantara, predsjednika, i gđu Ninu Mujagić, zatim sekretara Državne izborne komisije Crne Gore, gosp. Velju Čađenovića, predstavnike IDEA International; Međunarodne fondacije za izborne sisteme (IFES), Ureda visokog predstavnika u BiH; Delegacije Evropske unije u BiH, te predstavnike političkih stranaka, aktiviste nevladinog sektora iz Udruženja izbornih zvaničnika i Koalicije pod lupom, a posebno pozdravljam moje kolege – predstavnike izbornih komisija osnovnih izbornih jedinica iz cijele BiH, kojih je trenutno ukupno 559, a koji su obavili izuzetan posao na organizaciji i provođenju Lokalnih izbora 2016. godine.

Ovdje bih spomenula i certificirane trenere predsjednika i članova biračkih odbora koji su po posebnom programu i u saradnji sa izbornim komisijama u septembru 2016. godine proveli obuku 8.119 predsjednika i zamjenika predsjednika biračkih odbora u 79 općina/ gradova u Bosni i Hercegovini. Također, nezaobilazan dio izborne administracije su i birački odbori 51.789 članova biračkih odbora (uključujući općinu Stolac) koji su bili angažirani na provedbi Lokalnih izbora 2016. godine, ali i vanjski saradnici angažirani u Glavnom centru za brojanje i Sekretarijatu CIKBiH (435).

Važni akteri izbornog procesa su i kandidati za načelnika i općinska vijeća odnosno odbornici za skupštine opština njih ukupno 30.445; zatim posmatrači izbornog procesa – 6.830 posmatrača koje je akreditirala Centralna izborna komisija BiH, te 61.755 posmatrača političkih subjekata koje su akreditirale općinske/gradske izborne komisije. Zahvalnost i priznanje također upućujemo Ministarstvu sigurnosti BiH, ministarstvima unutrašnjih poslova entiteta i kantona i drugih sigurnosnih agencija, čiji su policijski službenici obavljali poslove fizičkog osiguranja objekata te osiguranje distribucije i pratnje konvoja s izbornim materijalom.

Koristim priliku da se zahvalim i Misiji OSCE-a u BiH za dugogodišnju podršku u provođenju izbornog procesa, postizbornih konferencija, kao i organizaciji i provođenju ponovljenih lokalnih izbora u općini Stolac.

Lokalne izbore 2016. godine su pored domaćih posmatrača posmatrale i dvije međunarodne posmatračke misije: Kongres lokalnih i regionalnih organa vlasti Vijeća Evrope i posmatračka misija Udruženja svjetskih izbornih tijela (A-WEB) čiji sekretarijat se nalazi u Južnoj Koreji. Tokom današnje plenarne sjednice predstavnica Kongresa će prezentirati konačni izvještaj posmatračke misije Kongresa. Opća je ocjena posmatrača da su izbori uglavnom uredno provedeni, da je proces glasanja i prebrojavanja glasova proveden na transparentan i fer način i da na biračkim mjestima koja su posjetili članovi međunarodnih posmatračkih misija nisu uočena veća kršenja izbornog zakona s izuzetkom dešavanja u općini Stolac gdje je izborni proces prekinut.

Tokom prethodnih izbornih ciklusa kao glavni izazov identificirana je nezadovoljavajuća obučenost članova biračkih odbora. S tim u vezi u 2016. godini u okviru projekta predizborne pomoći Vijeća Evrope nastojalo se osigurati da ključne osobe u biračkom odboru posjeduju znanje o izbornom procesu i kreirana je aplikacija s elektronskom bazom podataka certificiranih predstavnika izborne administracije kako bi se stvorili

uvjeti za poluprofesionalizaciju izborne administracije i osiguranje resursa za naredne izborne cikluse.

Dnevni red Konferencije obuhvata različite teme: Analizu Lokalnih izbora 2016., zatim Izvještaj o radu izbornih komisija osnovnih izbornih jedinica, Izvještaj posmatračke misije Kongresa lokalnih i regionalnih organa vlasti kao i tri tematske radionice u kojima želimo čuti vaše mišljenje i prijedloge koji će doprinijeti formulisanju preporuka za unapređenje svih onih aspekata koji su identificirani kao izazov u radu izborne administracije. Prva radionica će razmatrati pitanje Učešća političkih subjekata na izborima; druga će razmatrati Pravni okvir i zaštitu izbornog zakona, a treća radionica će analizirati Efektivnost i transparentnost izborne administracije. Moderatori radionica su eksperti – predstavnici akademske zajednice, nevladinog sektora i službenici Parlamentarne skupštine BiH. Uvodničari na radionicama su zaposlenici Centralne izborne komisije BiH i gosp. Adolfo Cayuso, ekspert Vijeća Evrope koji je zajedno sa osobljem Centralne izborne komisije BiH razvio novi nastavni plan i program za obuku izborne administracije u Bosni i Hercegovini.

Drugog dana Konferencije moderatori radionica će prezentirati zaključke Konferencije, a isti će Centralnoj izbornoj komisiji BiH poslužiti kao podloga za formulisanje preporuka koje će Centralna izborna komisija BiH u godišnjem izvještaju o provođenju zakona iz svoje nadležnosti podnijeti Parlamentarnoj skupštini BiH na usvajanje.

Hvala vam svima što ste ovdje. Moje kolege iz Centralne izborne komisije BiH i ja želimo vam ugodan boravak i uspješan rad.

Uvodno obraćanje

NJ.E. ambasador Drahoslav Štefánek, šef Ureda Vijeća Evrope u Sarajevu

Uvažena predsjednice Centralne izborne komisije,
Ekselencije, dame i gospodo,

Zaista mi je velika čast biti danas ovdje na otvaranju Konferencije „Lokalni izbori 2016. – naučene lekcije“.

Iako, striktno govoreći, izborni proces još uvijek nije u potpunosti završen, jer se upravo prošle nedjelje, 19. 2. 2017. godine, s ponovljenim izborima u Stocu završio proces provedbe lokalnih izbora, koji su održani 2. 10. 2016. godine, a glasovi izvan

zemlje se još uvijek očekuju, mi već možemo izvući određene zaključke i razgovarati o lekcijama naučenim na Lokalnim izborima 2016. godine.

Obaviješten sam da će ova konferencija okupiti 150 sudionika, uključujući i predstavnike općinskih i gradskih izbornih komisija iz 143 općine u Bosni i Hercegovini. Želim odati počast članovima izbornih komisija na svim nivoima, jer vi ste oči i uši izbornog sistema.

Sadašnja saradnja između Vijeća Evrope i Bosne i Hercegovine zasnovana je na Akcionom planu za Bosnu i Hercegovinu za period 2015–2017. Ured Vijeća Evrope, koji je u Sarajevu uspostavljen već 1996. godine, mnogo prije nego je Bosna i Hercegovina postala članica Vijeća Evrope 2002. godine, nadgleda niz projekata u oblasti ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Mi, Vijeće Evrope, ovdje smo da pružimo pomoć u koordinaciji sa i uz saglasnosti zemlje domaćina, Bosne i Hercegovine.

Veoma sam sretan i zadovoljan što je Vijeće Evrope bilo u mogućnosti pružiti pomoć za Lokalne izbore u 2016. godini, kao što je to bio slučaj i na ranijim izborima. Pomoć Vijeća Evrope je bila dvostruka.

Prvo, pružili smo predizborno pomoć različitim izbornim akterima s ciljem poboljšanja izbornog procesa. Važno je podsjetiti da pomoć nije bila ograničena samo na izgradnju

kapaciteta izborne administracije, nego je obuhvatala i povećanje učešća žena, mladih i manjina u političkom procesu kao birača, kandidata ili stranačkih aktivista. Gospodin Francois Friederich iz Sekretarijata Vijeća Evrope će o tome uskoro dati više informacija.

Drugo, nakon poziva predsjednika Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine, delegacija Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti posmatrala je izbore 2. 10. 2016. godine i ponovno sam sretan što će nas nešto kasnije danas gospođa Renate Zikmund iz Sekretarijata Kongresa izvijestiti o izvještaju te posmatračke misije.

Jedan od glavnih ciljeva pružanja izborne pomoći u budućnosti mogla bi biti uspostava Centra za edukaciju izbornih aktera na lokalnom i državnom nivou kako bi se poboljšali kapaciteti članova izbornih komisija i Vijeće Evrope je spremno pružiti pomoć i u ovom segmentu.

Ja zapravo ne želim dati ocjenu Lokalnih izbora 2016. godine, jer će dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica CIKBiH, i ostali govornici predstaviti analizu izbornog procesa. Dozvolite mi samo da ponovim neka načela koja su navedena u različitim dokumentima Vijeća Evrope. U skladu s Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi, lokalne vlasti su jedan od glavnih temelja svakog demokratskog društva.

Države članice Vijeća Evrope su 2008. godine također usvojile Strategiju inovacije i dobrog upravljanja, koja je zasnovana na dvanaest načela dobrog demokratskog upravljanja. Nije slučajnost da je načelo broj 1 pošteno provođenje izbora, zastupljenost i učešće. U skladu s ovim načelom lokalni izbori se slobodno i pošteno provode. Ali ono što ne smijemo zaboraviti jeste da su u skladu s ovim načelima „građani centar javne aktivnosti“. Izbori su sredstvo za izražavanje stavova i za učešće, a upravo se ovo pravo može najdirektnije ostvariti na lokalnom nivou.

Na kraju želim zahvaliti Centralnoj izbornoj komisiji za suorganizaciju ove konferencije. Čvrsto sam uvjeren da zaključci ove konferencije i naučene lekcije mogu dovesti do poboljšanja cijelog izbornog procesa.

Zahvaljujem na pažnji.

Uvodno obraćanje

Šefik Džaferović, ***predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne Skupštine BiH***

Poštovana predsjednice i članovi Centralne izborne komisije, uvaženi učesnici skupa, dame i gospodo, pozdravljam vas u ime Predstavničkog doma PSBiH i želim uspješan rad današnje konferencije.

Držim da je neobično važno nakon svakih izbora, pa i prošlogodišnjih lokalnih, održati ovakve sastanke i na njima praviti analize o naučenim lekcijama.

Centralna izborna komisija je vrlo važna institucija Bosne i Hercegovine i predstavlja regulatora izbornog procesa kao jednog od stubova na kojima se temelji naš ustav.

Ustav naše države funkcionira na nekoliko principa. Osim kontinuiteta države, njene unutrašnje strukture, slobode kretanja, vladavina prava i demokratski izbori su jedan od stubova na kojima funkcionira naša zemlja. Mi smo do sada u BiH, koliko sam ja mogao da izbrojim, imali 13 redovnih općih i lokalnih izbora. Nakon svakih izbora utvrđivani su rezultati i u BiH od 1996. godine pa do 2016. godine nikada nije iskazana velika i ozbiljna sumnja u legitimitet onoga što su dali izbori, što znači da je transmisija volje naših građana prema izabranim zvaničnicima, koji će kasnije realizirati sve ono što treba da realiziraju, vršena uglavnom na ispravan način i bez velikih primjedbi. To je veliki uspjeh CIK-a.

Međutim, postoje segmenti u kojima postoji veliki prostor za napredak i unapređenje postojećih rješenja. Neka pitanja se ponavljaju na skoro svim izborima, a neka su karakteristika samo pojedinih lokalnih izbora.

Pitanje koje nam se ponavlja je pitanje biračkih odbora, njihovog izbora i načina rada. Ja držim da to nije na najbolji način uređeno u BiH. Molim vas, dajte danas kažite vaša iskustva s terena, vi to oblikujete u neke prijedloge koje ćemo razmatrati u okviru interesornih radnih grupa, a nakon toga i u okviru Parlamentarne skupštine BiH. Želimo potpuno ispravan i bez rezerve zakonit rad biračkih odbora. Znamo da postoje problemi s rasporedom biračkih odbora po političkim strankama, ustupanje članstva, da ne upotrijebim teže termine. Naročito treba da se razmotri način rada biračkih odbora u pojedinim sredinama nakon što se zaključi rad na biračkim mjestima i počinje utvrđivati, ne rezultat po političkim strankama, nego preferencija kandidata koja je jako važna i jako se tiče izborne volje naših građana. Ta se oblast mora dovesti do perfekcije kako bi se otklonile sve moguće zloupotrebe.

Posljednji lokalni izbori su, međutim, otvorili nekoliko novih pitanja na koja se želim posebno osvrnuti.

Da li je npr. moguće održavati ponovljene izbore u mjestima gdje su postojali problemi i nisu se mogli iz nekih razloga održati, u vremenu koje izlazi izvan izbornog perioda? Izborni period je period od raspisivanja izbora do utvrđivanja konačnih rezultata. Po prvi put smo ove godine imali ponovljene izbore u jednoj lokalnoj zajednici nakon izbornog perioda.

Nadalje, da li je uredu, ako u Izbornom zakonu BiH piše da glasač putem pošte može da glasa sve do onoga dana kada se održavaju izbori u BiH i da njegova koverta sa pečatom tog datuma treba da bude validna, da se na osnovu podzakonskog akta, nakon isteka dva dana, ne uzima u obzir? Zakon to nije tražio. Jedini uvjet je da datum na pečatu najkasnije bude dan održavanja izbora.

Na kraju bih se osvrnuo i na odluke CIK-a prema kojima je određenim kandidatima u ponovljenom izbornom procesu oduzeta mogućnost kandidiranja, odnosno mogućnost političkim subjektima da imenuju zamjenske kandidate nakon te suspenzije. Ne možemo dozvoliti da, ako se kažnjava kandidat, bude kažnjen i politički subjekt ili grupa političkih subjekata. Tu smo praksu nažalost imali.

Znam da je o nekim od ovih pitanja odluku po žalbi donosio i Sud BiH te da Izborna komisija može da kaže da su odluke zakonite. Međutim, demokratija je, po jednoj definiciji i vladavina pravednih zakona. Ja želim da u našoj zemlji na snazi budu pravedni zakoni. Molim vas da analizirate ove situacije i kažete da li su ovakva rješenja pravedna i poštena te, ako treba, inicirate promjene Zakona.

Hvala!

Uvodno obraćanje

*François Friederich,
šef Odjela za izbornu pomoć, DG II Demokracija, Vijeće Evrope*

Najprije se želim zahvaliti Centralnoj izbornoj komisiji (CIK) BiH, dugoročnom partneru Vijeća Evrope u organizaciji izbora u BiH, na pozivu i organizaciji ove konferencije.

Zahvaljujem se kolegi Drahoslavu Štefáneku, šefu Ureda Vijeća Evrope u Sarajevu, na pozdravnom govoru i njegovom prisustvu ovdje danas.

Zahvaljujem se svim učesnicima, predstavnicima bh. institucija, međunarodnim organizacijama, diplomatskim misijama, organizacijama civilnog društva i medijima.

Čak i prije pristupanja Vijeću Evrope 2002. godine Bosna i Hercegovina je koristila programe saradnje naših organizacija kako bi izgradila čvrste demokratske institucije za ovu zemlju. Aktivni smo u svim sferama javnog života kako bi ovoj zemlji pomogli da postane istinska demokratija, koja poštuje sve temeljne vrijednosti VE: ljudska prava, pluralističku demokratiju i vladavinu zakona. Pomoć u izbornim pitanjima je dio napora VE za saradnju i u proteklih nekoliko godina za svake izbore pružali smo podršku bh. vlastima.

Pored posmatranja izbora, što je odgovornost Parlamentarne skupštine VE za opće izbore i Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti za lokalne izbore, Vijeće Evrope putem Venecijanske komisije daje svoje mišljenje u pravnim stvarima, ali također u oblasti izborne pomoći.

Aktivnosti izborne pomoći su dio akcionog plana kojeg su bh. vlasti i VE potpisali za period 2015–2017. godina.

Aktivnosti i programi izborne pomoći VE uglavnom se sastoje od dvije vrste aktivnosti:

- Izgradnja kapaciteta institucija zaduženih za organizaciju izbora, uglavnom Centralna izborna komisija;
- Podizanje svijesti različitih kategorija birača, kao što su žene, manjine, stariji, kao i onih koji prvi put glasaju.

Pored ova dva stuba naših aktivnosti mi također podržavamo domaće posmatračke organizacije u praćenju izbornih kampanja i izbora u smislu finansiranja stranaka i

kampanje ili poštenog pristupa medijima i medijskog izvještavanja o izborima i izbornim kampanjama.

Organizacija postizborne konferencije, kako bi se ocijenila dostignuća naše pomoći i rezultati izbora s tehničke tačke gledišta, predstavlja dio naših aktivnosti saradnje.

Za Lokalne izbore u 2016. godini razvili smo program aktivnosti koji se sastojao od specifične pomoći koja je za cilj imala podizanje kapaciteta CIK-a, posebno kako bi:

- Izradili jedinstveni nastavni plan i program edukacije izborne administracije u skladu s međunarodnim standardima;
- Obučili i certificirali trenere za općinske izborne komisije i biračke odbore u 142 općine u BiH;
- Obučili i certificirali predsjednike i članove biračkih odbora;
- Kreirali dugoročnu bazu podataka certificiranih članova biračkih odbora s relevantnim informacijama o edukaciji i certificiranju, i
- Izradili brošuru i videomaterijal koji bi se koristili za ove obuke.

Pored toga, Centralnoj izornoj komisiji i trima organizacijama civilnog društva pružili smo podršku u izradi komunikacijske strategije u vezi s političkim učešćem žena, nacionalnih manjina i starijih. Ova saradnja između CIK-a i OCD-a je bila veoma uspješna i sastojala se od zajedničkog korištenja web stranica, razmjene informacija i obostrane podrške u mobilizaciji.

Također smo radili sa OCD-ovima i Udruženjem izbornih zvaničnika BiH na projektu povećanja učešća starijih osoba. Moram reći nekoliko riječi o ovom projektu, jer smo sada prvi put ovu kategoriju građana uvrstili u naše aktivnosti za izbore. Iskustvo je pokazalo da su starije osobe iste kao i sve druge kategorije građana/birača i naravno mogu biti kandidati na izborima. Ipak, u većini zemalja oni nemaju ulogu u javnom životu. Željeli smo im dati više prostora u izbornom procesu i uključiti ih u kampanju za izbore. Naše aktivnosti su se sastojale od informisanja starijih osoba o procesu glasanja kako bi oni mogli sami glasati. Održano je 80 radionica u 25 općina u Federaciji BiH i u 22 opštine u Republici Srpskoj.

Aktivnosti na učešću manjina provodio je Centar za podršku romskoj zajednici Romalen iz Kaknja, koji je edukovao 25 potencijalnih romskih političkih kandidata. Edukacija je bila usmjerena na izborne procedure, lobiranje za glasove i glasanje. Na kraju je 10 romskih kandidata, koji su učestvovali u obuci, izabrano i završna edukacija s njima je bila usmjerena na komunikacijske vještine i kako bolje odbraniti interes manjina u lokalnim zajednicama.

One World Platform je osmislila niz aktivnosti za podizanje svijesti žena kao glasača i kandidata, posebno o korištenju interneta i društvenih medija za promoviranje prihvatanja žena u političkim strankama i zakonodavnim tijelima.

Sve ove aktivnosti predstavljene su Odboru ministara VE u Strasbourg-u, a iste je odobrilo stalno predstavništvo BiH pri Vijeću Evrope.

Nadam se da je naš doprinos Lokalnim izborima 2016. godine bio koristan i da smo doprinijeli uspjehu ovih izbora.

Ali kako i sami znate, naše aktivnosti po pitanju izbora nikada se ne završavaju. Sljedeće godine se održavaju opći izbori i mi ćemo opet ponuditi našu pomoć BiH u pripremi i organizaciji ovih izbora. Na kraju ove konferencije imat ću priliku reći nekoliko riječi o nastavku aktivnosti i našem planu za budućnost.

Hvala vam na pažnji.

Analiza Lokalnih izbora 2016. godine

***Dr. Irena Hadžiabdić,
predsjednica Centralne izborne komisije BiH***

Lokalni izbori 2016. godine su četvrti lokalni izbori koje je Centralna izborna komisija BiH provela od svog osnivanja 2001. godine.

Centralna izborna komisija BiH je u 2016. godini uvela nekoliko novina i poboljšanja u izbornom procesu.

Unapređenja pravnog okvira i procesa

S ciljem provedbe zakonske obaveze ličnog glasanja, što je jedan od principa iz Izbornog zakona BiH, i dostave osjetljivog izbornog materijala na ime birača, te u skladu s preporukama OSCE/ODIHR-a i Agencije za zaštitu ličnih podataka, Centralna izborna komisija BiH je izmijenila procedure dostava osjetljivog izbornog materijala biračima izvan zemlje te je izborni materijal dostavljen preporučenom poštom bez povratnice. Ukupan broj vraćenih pošiljki iznosi 7.410 od ukupno 65.111 poslanih u inostranstvo.

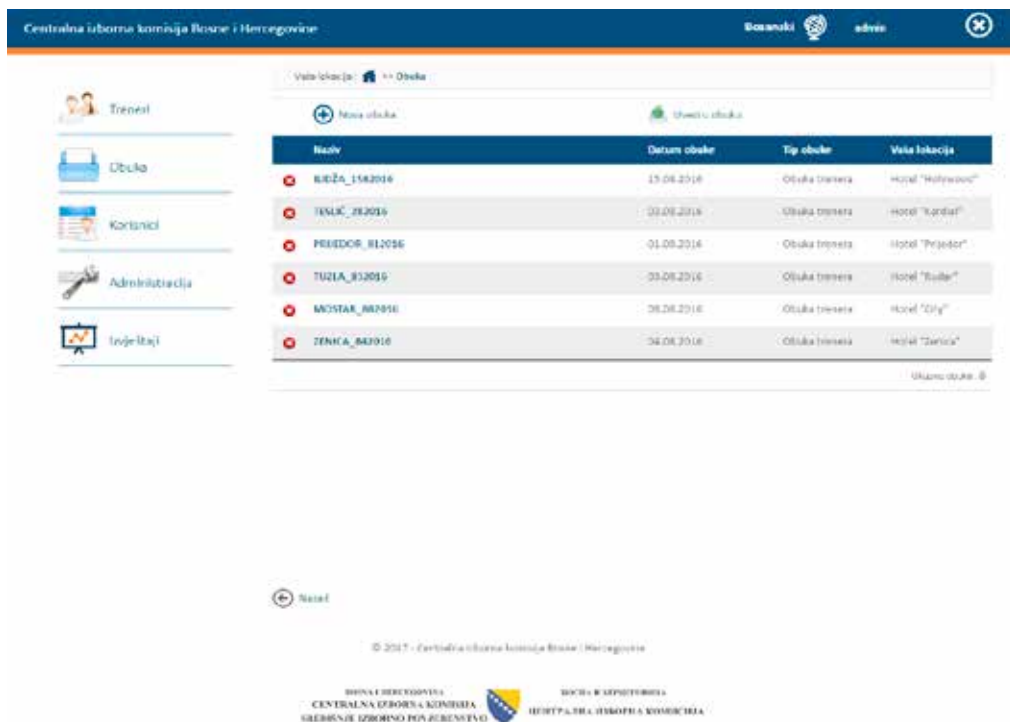
S ciljem bržeg i transparentnijeg dobijanja potvrđenih rezultata Lokalnih izbora 2016. godine Centralna izborna komisija BiH je donijela **Pravilnik o provedbi izbora** koji se odnosi na promjenu procesa unosa i obrade rezultata izbora. Primijenjen je jedan unos rezultata na nivou općinske/gradske izborne komisije (OIK/GIK) koji se kontroliše, a zatim validira kako bi se dobili finalni rezultati glasanja, koji u narednim fazama mogu biti procesirani za generisanje zbirnih rezultata glasanja.

U 2016. godini Centralna izborna komisija BiH je s ciljem unapređenja saradnje s izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica donijela **Uputstvo o načinu rada i izvještavanju izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini** u okviru nadležnosti iz člana 2.13. Izbornog zakona BiH. Uputstvom se preciziraju raspodjela zaduženja, Poslovnik izborne komisije, javnost rada, izvještavanje Centralnoj izbornoj komisiji BiH, obuka i arhiva izborne komisije. Kreiran je i poseban obrazac za mjesečne izvještaje o radu izborne komisije osnovne izborne jedinice, a svaki član Centralne izborne komisije BiH je zadužen za saradnju s određenim brojem OIK/GIK.

Povećanje efektivnosti i transparentnosti izborne administracije

Povećanje efektivnosti i transparentnosti izborne administracije predstavlja jedan od kontinuiranih ciljeva Centralne izborne komisije BiH, a kako bi se stvorili uvjeti za poluprofesionalizaciju izborne administracije i osiguranje resursa za naredne izborne cikluse Centralna izborna komisija BiH je u okviru projekta predizborne pomoći Vijeća Evrope za Lokalne izbore 2016. godine obučila 286 kandidata za trenera predsjednika

i članova biračkih odbora od kojih je 199 uspješno položilo test i dobilo certifikat. Certificirani treneri su u septembru 2016. godine u saradnji sa OIK/GIK obučili 8.119 članova biračkih odbora od kojih je 7.912 uspješno položilo test i dobilo certifikat. Imena certificiranih trenera, certificiranih predsjednika/zamjenika predsjednika biračkih odbora su unesena u aplikaciju koja sadrži bazu podataka koja je razvijena u okviru istog projekta i na ovaj način je napravljen iskorak kao poluprofesionalizaciji izborne administracije. Općinskim/gradskim izbornim komisijama će biti omogućen pristup putem pristupne šifre kako bi u bazu podataka unijeli imena certificiranih članova biračkih odbora.

Slika 1. Aplikacija sa bazom podataka certificiranih trenera predsjednika i članova biračkih odbora

Također, u 2016. godini u okviru projekta predizborne pomoći Vijeća Evrope Centralna izborna komisija BiH je, u 10 gradova u BiH¹, provela kampanju podizanja svijesti kojom se željela skrenuti pažnja na potrebu većeg uključivanja žena u javni i politički život, povećano učešće osoba starije životne dobi kao i predstavnika nacionalnih manjina koji na lokalnom nivou imaju mogućnost da biraju svoje predstavnike u općinska vijeća/skupštine opština. Prema evidenciji i agencijskoj procjeni, svaki događaj je u prosjeku posjetilo 348 osoba odnosno ukupno 3.480 osoba. Osobe starije životne dobi su bile zastupljenije u odnosu na ciljnu skupinu žene, dok su pripadnici nacionalnih manjina bili najmanje zastupljeni odnosno 14% od svih posjetilaca događaja, a pretpostavka je da je informacija učinjena dostupnom za ukupno 10.440 građana.

¹ Sarajevo, Banja Luka, Tuzla, Bijeljina, Bihać, Brčko, Široki Brijeg, Trebinje, Zenica i Livno.

Raspisivanje Lokalnih izbora 2016. godine

Centralna izborna komisija BiH je 4. maja 2016. godine raspisala Lokalne izbore u Bosni i Hercegovini, i to za: 74 općinska vijeća u Federaciji Bosne i Hercegovine; 57 skupština opština u Republici Srpskoj; 131 načelnika općina u Bosni i Hercegovini; 4 gradska vijeća u Federaciji Bosne i Hercegovine (Bihać, Tuzla, Zenica i Široki Brijeg); 6 skupština gradova u Republici Srpskoj (Priedor, Bijeljina, Banja Luka, Doboј, Zvornik i Trebinje); 10 gradonačelnika gradova u Bosni i Hercegovini i Skupštinu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Budžet Lokalnih izbora 2016. godine

U budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza za 2016. godinu predviđena sredstva za Lokalne izbore 2016. godine su iznosila 3.963.000 KM, a ukupni troškovi iz budžeta se kreću oko 3.051.000 KM. Ova sredstava su utrošena na štampanje glasačkih listića, plaće i naknade privremeno zaposlenih i lica angažiranih po ugovoru o djelu – njih ukupno 511; štampanje izbornog materijala, poštanske usluge, naknade biračkim odborima u diplomatsko-konzularnim uredima BiH, transport izbornog materijala, usluge medija, te sitni materijal za biračka mjesta.

Iz donacije Vijeća Evrope – projekat predizborne pomoći za Lokalne izbore 2016. godine utrošeno je 147.521,04 KM čime troškovi Lokalnih izbora 2016. godine iznose oko 3.198.521,04 KM. Prema procjenama troškovi lokalnih izbora na lokalnom nivou se kreću oko 4 miliona KM za naknade biračkim odborima i ostale troškove oko 2 miliona, ne uključujući naknade za rad općinskih/gradskih izbornih komisija.

Ovjereni politički subjekti

Za Lokalne izbore 2016. godine Centralna izborna komisija BiH ovjerila je 451 politički subjekt, od čega: 102 političke stranke; 103 koalicije, 171 nezavisnog kandidata, 52 kandidata u ime 52 grupe građana, 6 kandidata u ime 6 udruženja građana, 17 listi nezavisnih kandidata, što je više političkih subjekata nego na bilo kojim prethodno održanim lokalnim izborima od 2004. godine do sada.

Tabela 1. Pregled ovjerenih političkih subjekata – lokalni izbori (2004–2016.)

Lokalni izbori	Politička stranka	Koalicija	Nezavisni kandidati	Lista nezavisnih kandidata	Ukupno
2004.	70	18	180	6	274
2008.	80	41	273	20	414
2012.	84	59	224	16	383
2016.	102	103	171 52 kandidata u ime 52 grupe građana 6 kandidata u ime 6 udruženja građana	17	451

Za Lokalne izbore 2016. godine ukupno je ovjereno 30.445 kandidata i to:

- 418 kandidata za načelnika/gradonačelnika, od čega 93,78% muškaraca i 6,22% žena;
- 29.884 kandidata za vijećnika/odbornika, od čega 58,17% muškaraca i 41,83% žena i
- 143 kandidata za garantirane mandate za pripadnike nacionalnih manjina, od čega 87,41% muškaraca i 12,59% žena.

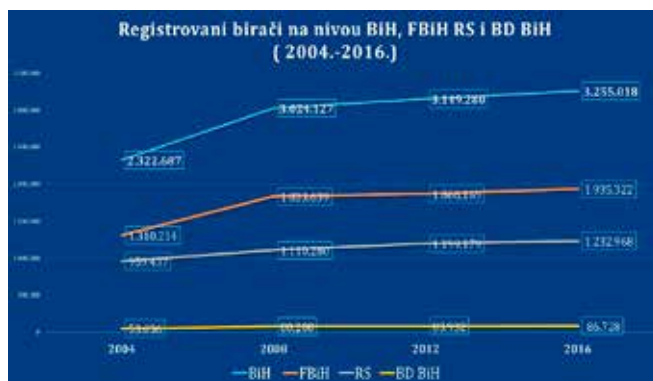

Slika 3. Uporedni prikaz broja ovjerenih kandidata – lokalni izbori 2004–2016.

Centralni birački spisak

Na dan izbora 2. 10. 2016. godine, u Centralnom biračkom spisku je bilo upisano **3.255.018 birača**, od čega 1.935.322 birača u Federaciji BiH, 1.232.968 birača u Republici Srpskoj i 86.728 birača u Brčko distriktu BiH.

Od ukupnog broja birača njih 3.155.128 su registrirani za glasanje na redovnom biračkom mjestu; 11.951 birača za glasanje lično u općini prebivališta iz 1991. godine; 8.873 birača za glasanje u odsustvu; 63.765 birača za glasanje putem pošte; 287 birača za glasanje u diplomatsko-konzularnim uredima BiH u inostranstvu; 12.498 birača za glasanje putem mobilnog tima i 2.516 birača je glasalo nepotvrđenim glasačkim listićem.

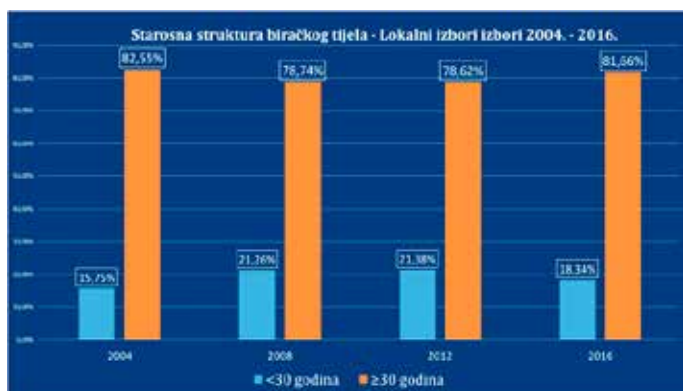
Slika 4. Registrirani birači na nivou BiH, FBiH, RS i BDBiH (2004–2016.)

Ukoliko uporedimo broj registriranih birača na nivou BiH, oba entiteta i Brčko distrikta BiH od 2004. do 2016. godine možemo primijetiti da je broj registriranih birača od 2004. godine kontinuirano rastao, i u odnosu na Lokalne izbore 2012. godine, taj broj je veći za 105.738 birača, ne uključujući birače Grada Mostara i općine Stolac.

Slika 5. Spolna struktura biračkog tijela

Po pitanju spolne strukture biračkog tijela na lokalnim izborima od 2004. do 2016. godine primjetno je da žene čine preko 50% biračkog tijela, i na dan Lokalnih izbora 2016. godine u Centralnom biračkom spisku je bilo 50,07% žena i 49,93% muškaraca.

Slika 6. Starosna struktura biračkog tijela

Pokazatelji starosne strukture biračkog tijela u istom periodu pokazuju da najveći procenat biračkog tijela ima 30 i više godina starosti, dok je biračka populacija starosti ispod 30 godina činila manje od jedne petine na izborima 2004. godine, a na narednim lokalnim izborima 2008. i 2012. godine ova nepovoljna struktura se blago poboljšala, ali je na Lokalnim izborima 2016. godine biračko tijelo starosti ispod 30 godina činilo samo 18,34% od ukupnog biračkog tijela 2016. godine, dok je 81,66% biračkog tijela starosti 30 i više godina. S obzirom da podaci za 2016. godinu ne uključuju birače Grada Mostara i općine Stolac, nije moguće zaključiti da li je u pitanju trend starenja biračke populacije.

Biračka mjesta

Na Lokalnim izborima 2016. godine birači su glasali na 5.202 biračka mjesta klasificiranih kao redovna i biračka mjesta za glasanje lično za općinu prebivališta iz 1991. godine.² Pet biračkih mjesta je otvoreno u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inostranstvu i to Ambasada BiH u Beogradu i Beču, Generalni konzulat BiH u Štutgartu i Minhenu, Počasni konzulat BiH u Gracu.

Svaki birač je imao mogućnost provjeriti lokaciju svog biračkog mjesta na internet stranici Centralne izborne komisije BiH, pod linkom "da li ste registrirani" ili slanjem SMS poruke sa svojim jedinstvenim matičnim brojem na broj 091 12 12 12.

Posmatrači izbornog procesa

Centralna izborna komisija BiH je za Lokalne izbore 2016. godine akreditirala ukupno 6.830 posmatrača iz svoje nadležnosti, od čega 6.388 posmatrača iz 36 udruženja; 333 međunarodna posmatrača u ime 20 akreditiranih međunarodnih organizacija i 109 posmatrača iz 17 političkih stranaka. Prema podacima koje su na raspolaganju Centralnoj izbornoj komisiji BiH, općinske/gradske izborne komisije akreditirale su 61.755 posmatrača političkih subjekata. Ovo je rekordan broj posmatrača izbornog procesa u BiH.

Sigurnost izbora

U oblasti sigurnosti izbornog procesa Centralna izborna komisija BiH je pravovremeno obavijestila sva relevantna ministarstva unutrašnjih poslova i sigurnosne agencije da je raspisala Lokalne izbore 2016. godine nakon čega je Ministarstvo sigurnosti BiH imenovalo *Radnu grupu za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Lokalnih izbora u BiH (oktobar 2016.)*. Odlukom Radne grupe formiran je *Operativni štab akcije „Lokalni izbori 2016.“* koji je okupljao policijska tijela u BiH, a čiji zadatak je bio provođenje i koordinacija operativnih aktivnosti. Na dan izbora sve informacije su prikupljane u Operativno-komunikacijskom centru 112 Ministarstva sigurnosti BiH i prosljeđivane Centralnoj izbornoj komisiji BiH.

Opća je ocjena posmatrača da su izbori uglavnom uredno provedeni, da je proces glasanja i prebrojavanja glasova proveden na transparentan i fer način i da na biračkim mjestima koja su posjetili članovi međunarodnih posmatračkih misija nisu uočena veća kršenja izbornog zakona, s izuzetkom dešavanja u općini Stolac gdje je izborni proces prekinut.

Odziv birača na Lokalnim izborima 2016. godine

Na Lokalne izbore je izašlo ukupno 1.782.831 birača ili 54,77%, od čega 906.357 ili 55,77% muškaraca i 876.474 ili 53,78% žena.

² Ovi podaci ne uključuju biračka mjesta u općini Stolac.

Slika 7. Odziv birača – lokalni izbori (2004–2016.)

Najveći odziv birača u odnosu na broj upisanih birača zabilježen je u općini Trnovo (FBiH) u kojoj je od ukupno upisanih 2.566 birača na izbore izašlo 2.213 birača ili 86,24%, dok je najmanji odziv birača u odnosu na broj upisanih zabilježen u općini Sanski Most u kojoj je od ukupno upisanih 34.784 birača na izbore izašlo 11.830 birača ili 34,01%.

Odziv birača na Lokalnim izborima 2016. godine je bio manji u odnosu na odziv birača 2012. odnosno 2008. godine.

Prigovori i žalbe

U periodu izbornih aktivnosti učesnici izbornog procesa podnosili su prigovore i žalbe. U odnosu na Lokalne izbore 2012. godine smanjen je broj prigovora i žalbi na odluke Centralne izborne komisije BiH na imenovanje biračkih odbora – nadležnost Centralne izborne komisije BiH; zatim izbornu kampanju – prvostepena nadležnost Centralne izborne komisije BiH; izbornu kampanju – drugostepena nadležnost Centralne izborne komisije BiH; ovjeru kandidatskih listi; plaćeno oglašavanje prije izborne kampanje – nadležnost Centralne izborne komisije BiH; izbornu šutnju – prvostepena nadležnost Centralne izborne komisije BiH i zahtjeve za poništenje izbora.

Međutim, u odnosu na prethodne, Lokalne izbore 2012. godine zabilježeno je povećanje broja podnesenih prigovora i žalbi na odluke Centralne izborne komisije BiH koje se odnose na: ovjeru političkih subjekata; upis birača u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH; izbornu šutnju – drugostepena nadležnost Centralne izborne komisije BiH; prigovore na dan izbora – nadležnost Centralne izborne komisije BiH; zahtjeve za ponovno brojanje i žalbe na odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata.

Tabela 2. Pregled podnesenih prigovora i žalbi – lokalni izbori (2012–2016.)

LOKALNI IZBORI		
	2016.	2012.
	Broj žalbi/prigovora	Broj žalbi/prigovora
Imenovanje članova biračkih odbora (nadležnost CIKBiH)	13	20
Imenovanje općinskih/gradskih izbornih komisija	16	
Izborna kampanja (prvostepena nadležnost CIKBiH)	7	18
Izborna kampanja (drugostepena nadležnost CIKBiH)	11	20
Ovjera kandidatskih listi	11	29
Ovjera političkih subjekata	35	22
Plaćeno oglašavanje prije izborne kampanje (nadležnost CIKBiH)	2	17
Upis birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH	188	40
Izborna šutnja (prvostepena nadležnost CIKBiH)	11	15
Izborna šutnja (drugostepena nadležnost CIKBiH)	5	2
Prigovori na dan izbora (drugostepena nadležnost CIKBiH)	22	3
Zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića (nadležnost CIKBiH)	266 zahtjeva i 66 žalbi	283 zahtjeva i 54 žalbe
Žalbe na odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata	8	1
Zahtjevi za poništenje izbora	19 zahtjeva na koje su uložene 2 žalbe	

Tabela 3. Pregled podnesenih prigovora i žalbi – Opći izbori (2006–2014.)

OPĆI IZBORI			
	2014.	2010.	2006.
	Broj žalbi/prigovora	Broj žalbi/prigovora	Broj žalbi/prigovora
Imenovanje članova biračkih odbora (nadležnost CIKBiH)	10	9	17
Imenovanje članova biračkih odbora (nadležnost OIK)	31	25	36
Imenovanje općinskih/gradskih izbornih komisija	7		
Izborna kampanja (nadležnost CIKBiH)	7	22	16
Izborna kampanja (nadležnost OIK)	5	40	71
Ovjera kandidatskih listi	5		
Ovjera političkih subjekata	9	8	15
Plaćeno oglašavanje prije izborne kampanje	8	12	
Upis birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska	11		
Izborna šutnja		7	21
Prigovori na dan izbora (nadležnost CIKBiH)		13	8
Prigovori na dan izbora (nadležnost OIK)		126	58
Zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih		87	55
Žalbe na odluku o objavljivanju rezultata		6	28

Prema odlukama Centralne izborne komisije BiH koje se odnose na Lokalne izbore 2016. godine u Glavnom centru za brojanje vršeno je ponovno brojanje za 65 biračkih mjesta u 28 osnovnih izbornih jedinica za različite nivoe vlasti, dok je za Lokalne izbore 2012. godine vršeno ponovno brojanje na 52 biračka mjesta u 21 osnovnoj izbornoj jedinici za nivo skupštine opštine / općinskog vijeća za kandidate na listi političke stranke podnosioca zahtjeva.

U svim fazama izbornog procesa u 2016. godini Apelacionom odjeljenju Suda BiH ukupno su izjavljene 322 žalbe, od kojih je Sud BiH 319 žalbi odbio ili odbacio i dvije odluke vratio na ponovni postupak, što u procentu iznosi da je 99% odluka Centralne izborne komisije BiH potvrđeno, a jedna je u postupku rješavanja pred Sudom BiH.

Ako napravimo usporedbu s Lokalnim izborima 2012. godine kada su u svim fazama izbornog procesa ukupno izjavljene 162 žalbe, evidentan je rast broja žalbi izjavljenih Apelacionom odjeljenju Suda BiH. U 2012. godini 90% odluka Centralne izborne komisije BiH je potvrđeno.

Prijave podnesene Tužilaštvu BiH

Prema odredbama člana 6.8 stav (1) Izbornog zakona BiH, ako izborna komisija smatra da je učinjeno krivično djelo koje se odnosi na izborni proces, dužna je da to djelo prijavi nadležnom tužilaštvu. Zbog postojanja osnova da je počinjeno krivično djelo iz Krivičnog zakona BiH koje se odnosi na izborni proces Centralna izborna komisija BiH je Tužilaštvu BiH tokom izbornog procesa 2016. godine dostavila 8 prijava koje se odnose na registraciju birača i uništenje izbornih isprava, a što je manje u odnosu na prethode izbore 2012. kada je bilo 11 prijava, odnosno manje u odnosu na Lokalne izbore 2008. kada je podneseno 12 prijava.

Izabrani nosioci mandata

Na Lokalnim izborima 2016. godine od 140 potvrđenih mandata za načelnika/ gradonačelnika 134 mandata ili (96%) su pripali muškarcima, a 6 ili (4%) ženama. Žene su izabrane za načelnice u općinama: Istočni Drvar, Jezero, Kalinovik, Novo Goražde, Mrkonjić Grad i Visoko.

U općinska/gradska vijeća i skupštine opština/gradova je izabrano ukupno 3.119 nosilaca mandata od čega 2.544 (81,56%) muškaraca i 575 žena (18,44%). Od ukupnog broja nosilaca mandata predstavnika nacionalnih i etničkih manjina je 26, od čega 23 muškarca i 3 žene. Podaci ne uključuju općinu Stolac.

Efekti novina u izbornom procesu 2016. godine

Analiza je pokazala da su efekti novina u izbornom procesu sljedeći:

1. *Po pitanju dostave izbornog materijala putem preporučene pošte* pozitivni efekti se ogledaju kroz: onemogućavanje zloupotrebe dostave materijala na pogrešne adrese, tačna evidencija predate pošte, mogućnost online praćenja pošiljke u državama u kojima je dostupna takva usluga, mogućnost potražnice za poštu koja nije dostavljena

odnosno nije vraćena, dok se negativni efekti ogledaju kroz: višestruko uvećanje troškova slanja; rokove preuzimanja pošiljke ukoliko osoba nije na navedenoj adresi kada poštari dostavlja poštu; tenderska procedura se mora provoditi prema principima međunarodnog razreda; glasački materijal se mora višestruko sortirati i usporava se proces pakovanja pošiljki, također se moraju praviti veze između preporučenog broja RR i ličnih podataka da bi se mogle napraviti otpremne poštanske knjige.

Nadalje, zagovaranje skraćanja roka od 150 dana od dana raspisivanja izbora do dana održavanja izbora nije moguće ukoliko i dalje ostane obaveza dostave izbornog materijala preporučenom poštom za birače koji glasaju putem pošte.

2. Po pitanju primjene *jednog unosa rezultata izbora na nivou OIK/GIK* pozitivni efekat se ogleda u činjenici da je Centralna izborna komisija BiH već naredni dan 3. 10. 2016. godine objavila rezultate sa 95% redovnih biračkih mjesta. Međutim, po pitanju ispunjenja primarnog cilja, a to je skraćanja roka za donošenje odluke o utvrđivanju izbornih rezultata, nije postignut očekivani napredak.

Međutim, OIK/GIK nisu ispoštovali procedure dostave izbornog materijala u rokovima i procedura u smislu elektronske dostave informacije.

3. Po pitanju *stvaranja uvjeta za poluprofesionalizaciju izborne administracije i osiguranje resursa za naredne izborne cikluse te podizanje svijesti ciljnih skupina za veće uključivanje u izborni proces* kreiran je jedinstven i vlastiti materijal za obuku; obukom i certificiranjem trenera stvoreni su dodatni kapaciteti za provođenje obuka, koje organizuju Centralna izborna komisija BiH i izborne komisije. Kvalitet obuka koje su izveli treneri nadgledale su izborne komisije, a rezultiralo je, ako je suditi po broju podnesenih prigovora na rad izborne administracije i odlukama Centralne izborne komisije BiH o ponovnom brojanju glasačkih listića, smanjenim brojem kršenja izbornih pravila.
4. *Kvalitet Centralnog biračkog spiska* zavisi od više faktora. Centralna izborna komisija BiH, na osnovu podataka koje joj dostavlja Agencija za identifikacione dokumente, evidencije i razmjenu podataka, sačinjava izvode iz biračkog spiska. Međutim, tačnost dobijenih podataka zavisi od evidencija matičnih ureda na lokalnom nivou i Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP). Imajući u vidu identifikovane probleme u tačnosti biračkih spiskova, postoji potreba za ažuriranjem navedenih podataka i Centralna izborna komisija BiH će posebnu pažnju u narednom periodu posvetiti unapređenju kvaliteta Centralnog biračkog spiska.
5. U februaru mjesecu 2016. godine je počela s radom *Interresorna radna grupa za analizu stanja i predlaganje modaliteta za uvođenje novih tehnologija u izborni proces* koja bi trebala ponuditi analizu stanja i prijedlog za uvođenje novih tehnologija u izborni proces i isti uputiti u parlamentarnu proceduru putem ovlaštenog predlagača. Tri člana Centralne izborne komisije BiH su članovi ove radne grupe.
6. Nakon održavanja Lokalnih izbora 2016. godine Centralna izborna komisija BiH je provela *posredne izbore za Gradsko vijeće Grada Sarajeva i Skupštinu Grada Istočno Sarajevo*. Međutim, provođenje posrednih izbora zavisi od konstituiranja općinskih

vijeća i skupština opština, a u skladu s članom 13.12 Izbornog zakona BiH propisan je rok od 15 dana od dana konstituiranja općinskog vijeća, odnosno skupštine opštine u kojem se vrši izbor članova gradskog vijeća, odnosno skupštine grada. Kašnjenja u formiranju općinskih vijeća odnosno skupština opština rezultirala su kašnjenjem u provedbi posrednih izbora. Posredni izbori za Skupštinu Grada Istočno Sarajevo nisu u roku provedeni u Skupštini opštine Istočna Ilidža gdje se kasnilo 7 dana i Skupštini opštine Istočno Novo Sarajevo gdje se kasnilo 2 dana.

Po pitanju posrednih izbora za Gradsko vijeće Grada Sarajeva samo je Općinsko vijeće Novi Grad Sarajevo u roku provelo izbore (8. 12. 2016.), dok su kašnjenja evidentirana u Općinskom vijeću Novo Sarajevo – 7 dana; Općinskom vijeću Centar Sarajevo – 26 dana i Općinskom vijeću Stari Grad Sarajevo – 21 dan.

7. Ponovljeni izbori za načelnika i Općinsko vijeće Općine Stolac održani su 19. 2. 2017. godine.

Analiza rada izbornih komisija osnovnih izbornih jedinica u 2016. godini

***Dr. Suad Arnautović,
član Centralne izborne komisije BiH***

Uvod

Organi nadležni za provedbu izbora u Bosni i Hercegovini³ su izborne komisije (Centralna izborna komisija BiH i izborne komisije osnovnih izbornih jedinica u BiH) i birački odbori.

Nadležnosti izbornih komisija osnovnih izbornih jedinica u BiH (u daljnjem tekstu: izborne komisije) propisane su članom 2.13 Izbornog zakona BiH.

Izborna komisija dužna je da:

- „1. nadgleda i kontrolira rad Centra za birački spisak iz člana 3.8 Izbornog zakona BiH;
2. određuje biračka mjesta na području općine za glasanje na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini;
3. provodi postupak imenovanja, imenuje i obučava članove biračkog odbora;
4. brine o sigurnosti i dostavi biračkim odborima izbornog materijala za glasanje na svim nivoima izbora u Bosni i Hercegovini;
5. obavještava birače o svim informacijama neophodnim za provedbu izbora, u skladu s propisima Centralne izborne komisije BiH;
6. odgovorna je za uređenje biračkog mjesta i druge tehničke pripreme za izbore;
7. odgovorna je za pravilno brojanje glasačkih listića na biračkim mjestima i u općinskim centrima za brojanje;
8. objedinjava rezultate izbora sa svih biračkih mjesta u općini, posebno za svaki organ za koji je vršen izbor, i dostavlja ih Centralnoj izbornoj komisiji BiH i
9. obavlja druge poslove u skladu sa zakonom i propisima Centralne izborne komisije BiH.“

³ Član 2.1 stav (1) Izbornog zakona BiH („Službeni glasnik BiH”, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16)

Centralna izborna komisija BiH, u skladu s članom 2.9 stav (1) tačka 1. Izbornog zakona BiH, koordinira, nadgleda i regulira zakonitost rada svih izbornih komisija i biračkih odbora u skladu s Izbornim zakonom BiH.

S ciljem ispunjavanja navedene obaveze, Centralna izborna komisija BiH je odredbom člana 5. Uputstva o načinu rada i izvještavanja izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini (broj: 05-1-02-2-628-1/16 od 26. 5. 2016. godine) utvrdila da je izborna komisija obavezna do 31. januara tekuće godine dostaviti Centralnoj izbornoj komisiji BiH izvještaj o radu, za prethodnu godinu, i najmanje jednom mjesečno izvještavati o svom radu Centralnu izbornu komisiju BiH prema obrascu (MIOROIJ). Navedeno uputstvo je dostavljeno izbornim komisijama i nalazi se na web stranici Centralne izborne komisije BiH⁴.

I. Prikupljanje podataka o radu izbornih komisija u 2016. godini

S ciljem osiguranja potrebnih podataka o vršenju nadležnosti izbornih komisija, propisanih članom 2.13 Izbornog zakona BiH, i jedinstvenog pristupa izradi izvještaja o radu za 2016. godinu, Centralna izborna komisija BiH je dostavila izbornim komisijama obrazac za izradu izvještaja⁵ i odredila rok (13. 1. 2017. godine) za njegovu dostavu. Također, od izbornih komisija je traženo da odgovore na sva pitanja iz obrasca, kako bi Centralna izborna komisija BiH posjedovala sve potrebne podatke o radu izborne komisije.

Do navedenog roka izvještaje je dostavilo 78 izbornih komisija, a nakon urgencije od 27. 1. 2017. godine izvještaje o radu za 2016. godinu nisu dostavile izborne komisije: *Pale (FBiH), Kalinovik, Rudo, Berkovići, Drvar i Čapljina*.⁶

Zbog razrješenja Općinske izborne komisije Stolac nije dostavljen izvještaj o radu za 2016. godinu ove izborne komisije.

Najveći broj dostavljenih izvještaja nisu potpisali svi članovi izborne komisije, iako je to traženo aktom Centralne izborne komisije BiH, ali niti jedan član nijedne izborne komisije nije naveo pojedinačna neslaganja s navodima u izvještaju svoje izborne komisije. Nadalje, sve izborne komisije nisu dostavile sve tražene podatke niti su konstatirale da ne raspolažu određenim podacima, što predstavlja manjkavost za daljnju obradu podataka iz izvještaja.

II. Analiza dostavljenih podataka o radu izbornih komisija u 2016. godini

a) Popunjenost izbornih komisija

Izborne komisije su Lokalne izbore 2016. godine organizovale i provele u punom sastavu, odnosno svih 143 izbornih komisija imale su svih 559 članova, u skladu s Odlukom o broju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini.⁷

4 http://www.izbori.ba/Documents/Lok_Izbori_2016/Izbori_Administracija_GCB/Uputstva/Uputstvo_o_nacinu_rada_i_izvjestavanju_IKOIJBH-bos.pdf

5 Akt Centralne izborne komisije BiH broj: 06-1-07-1-1836-1/16 od 23.12.2016. godine

6 Izuzev Općinske izborne komisije Pale (FBiH) sve izborne komisije su dostavile izvještaje o radu, nakon izrade analize rada izbornih komisija u 2016. godini

7 „Službeni glasnik BiH“, br. 6/14, 87/14 i 69/15

Centralna izborna komisija BiH je do raspisivanja Lokalnih izbora 2016. godine, s obzirom da jedan broj općinskih/gradskih vijeća odnosno skupština opština/grada, i pored više urgencija, nije popunio sastav izbornih komisija, imenovala zamjenske članove u skladu s članom 2.15 stav (2) Izbornog zakona BiH. Jedan broj zamjenskih članova u izbornom periodu, u skladu s članom 2.15 stav (2) Izbornog zakona BiH, imenovala su općinska/gradska vijeća odnosno skupštine opština/grada.

Od 143 izborne komisije, 25 izbornih komisija je u svom sastavu imalo zamjenske predsjednike ili članove (2 zamjenska predsjednika iz reda već imenovanih članova – Odžak i Ključ i 35 zamjenskih članova).

b) Finansiranje rada izborne komisije i naknade – 2.12 stav (9) i 2.19 stav (16) Izbornog zakona BiH

Članom 1.2a stav (3) Izbornog zakona BiH(3) utvrđeno je da se u budžetu općina i grada osiguravaju sredstva za vršenje ovlaštenja općinskih/gradskih izbornih komisija iz člana 2.13 i sredstva za naknade za rad članova izbornih komisija (član 2.12 stav (9) Izbornog zakona BiH) i naknade za rad članova biračkog odbora (član 2.19 stav (16) Izbornog zakona BiH).

Visina naknade za rad članova izborne komisije utvrđena je Odlukom o visini naknade za rad članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini.⁸

Veći broj izbornih komisija u izvještaju o radu nije dostavio precizne podatke o visini naknade za rad.

Iz dostavljenih podataka se može utvrditi da najniža naknada 35,00 KM, a najviša 1.100,00 KM. Najveći broj izbornih komisija je imao naknadu u rasponu 300,00–500,00 KM. Nadalje, 42 izborne komisije su dostavile podatak da se naknada za rad tokom 2016. godine nije isplaćivala redovno.

Kada je u pitanju osiguravanje sredstva za vršenje ovlaštenja općinskih/gradskih izbornih komisija iz člana 2.13 Izbornih komisija BiH, 18 općina/gradova⁹ nije osiguralo sredstva u budžetu općine/grada u skladu s finansijskim planom izborne komisije za 2016. godinu, a razlozi su: prethodno neisplaćene naknade članovima izborne komisije i biračkim odborima, povećanje broja biračkih mjesta, povećanje naknade članovima biračkih odbora, angažman pomoćnog osoblja i dr.

Do kraja 2016. godine 17 izbornih komisija nije isplatilo naknadu za rad članovima biračkih odbora iz razloga: nedostatka finansijskih sredstava u budžetu općine/grada, kašnjenja u isplatama – kraj januara 2017. godine, neposjedovanja žiroračuna jednog broja članova biračkih odbora ili blokade računa (npr. Novo Goražde).

Jedan broj izbornih komisija¹⁰ nije imao adekvatnu materijalno-tehničku podršku općine/grada u 2016. godine (nedostatak opreme za rad, prvenstveno kompjutera, adekvatne prostorije za rad, nemogućnost odlaska na edukacije i dr.).

⁸ „Službeni glasnik BiH“, br. 32/16

⁹ Bihać, Krupa na Uni, Donji Žabar, Bijeljina, Maglaj, Gračanica, Lopare, Ugljevik, Jezero, Kupres (RS), Bugojno, Vitez, Fojnica, Breza, Posušje, Novo Goražde, Čajniče i Bileća

¹⁰ Gradačac, Ugljevik, Jezero, Novi Travnik, Istočno Novo Sarajevo i Novo Goražde

Iz navedenog se može zaključiti da su izborne komisije tokom 2016. godine imale naknadu za svoj rad, koja je uglavnom isplaćivana redovno, sredstva u skladu s finansijskim planom za pripremu i provedbu Lokalnih izbora 2016. godine i materijalno-tehničku podršku općine/grada, te da je naknada za rad članovima biračkim odborima isplaćena do kraja 2016. godine u većini općina/gradova.

Imajući u vidu poteškoće s kojim su se izborne komisije susretale prilikom osiguravanja sredstava za vršenje svojih nadležnosti i naknade za rad i rad članova biračkih odbora, potrebno je da Centralna izborna komisija BiH donese novu odluku o visini naknade za rad članova izborne komisije osnovne izborne jedinice najkasnije do izrade nacrtu budžeta općine/grada za 2018. godinu ili da prilikom izrade budžeta općine/grada za 2018. godinu ukaže na obavezu planiranja sredstava za rad izborne komisije. Također, izborne komisije trebaju svoje finansijske planove sačiniti u skladu s realnom procjenom finansijskih sredstava u budžetu općine/grada i u saradnji s načelnicima općina/gradonačelnicima. S tim u vezi, Centralna izborna komisija BiH će, s ciljem jednoobrazne izrade finansijskog plana, sačiniti ogledni primjerak finansijskog plana za 2018. godinu, sa svim potrebnim strukturalnim elementima i dostaviti ga izbornim komisijama, te redovno pratiti postupak osiguranja sredstava za održavanje narednih izbora u BiH, a s ciljem da nijedna izborna komisija ne bude bez sredstava prema finansijskom planu.

Nadležnosti izborne komisije – član 2.13 Izbornog zakona BiH

a) Sjednice izbornih komisija i izvještavanje

Izborne komisije su u 2016. godini redovno održavale sjednice i njihov broj se kretao od 4 do 90 sjednica, a prosječno su imale dvadeset sjednica, kojima su prisustvovali uglavnom svi članovi izborne komisije. Sjednice su zakazivane i održavane u skladu s Poslovníkom o radu izborne komisije. Naime, izborne komisije su bile dužne donijeti Poslovník o radu, u skladu s članom 3. Uputstva o načinu rada i izvještavanja izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini, čime je unaprijeđena efikasnost njihovog rada.

S ciljem jednoobraznog postupanja u radu izbornih komisija, Centralna izborna komisija BiH je tokom 2016. godine uradila ogledni primjerak Poslovnika o radu, kojeg su izborne komisije usvojile i postupale po njegovim odredbama, izuzev u tri slučaja (nesaradnja predsjednika i članova)¹¹.

Nadalje, članom 5. Uputstva o načinu rada i izvještavanja izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini propisano redovno mjesečno izvještavanje Centralne izborne komisije BiH o radu izborne komisije putem mjesečnog izvještaja (MIOROI). Međutim, jedan broj izbornih komisija nije dostavljao navedene mjesečne izvještaje o radu.

¹¹ Izborne komisije Bihać, Bosanski Petrovac i Istočni Drvar

Zato je važno da izborne komisije u neizbornom periodu održavaju sjednice najmanje jednom mjesečno, poduzimaju radnje iz svoje nadležnosti, a s ciljem izrade navedenog mjesečnog izvještaja (MIOROIJ). S ciljem efikasnijeg izvještavanja o radu izbornih komisija, Centralna izborna komisija BiH će postaviti elektronsku verziju izvještaja (MIOROIJ) i vršiti elektronsku obradu podataka.

S obzirom na važnost stalne komunikacije između izbornih komisija i Centralne izborne komisije BiH, potrebno je da izborne komisije redovno, na dnevnoj osnovi, provjeravaju službene e-maile, jer tokom 2016. godine veći broj komisija nije pregledao niti redovno odgovarao na e-maile Centralne izborne komisije BiH, zbog čega su kasnili u izvršavanju svojih zadataka. Također, u komunikaciji sa Centralnom izbornom komisijom BiH izborne komisije mogu koristiti napredne tehnologije (npr. skype, viber itd.).

Nadalje, izborne komisije su dužne dostaviti svaku promjenu podataka: sjedište, kontakt brojeve telefona, mobitela i faksova, jer je evidentno da to ne čine redovno, što otežava komunikaciju Centralne izborne komisije BiH i izbornih komisija.

b) Centar za birački spisak

U svakoj općini, gradu i Brčko distriktu BiH nadležni organ, u skladu s Poglavljem III. Pravilnika o vođenju i upotrebi Centralnog biračkog spiska¹², uspostavlja Centar za birački spisak (u daljnjem tekstu: Centar).

Nadležni organ donosi akt o uspostavljanju Centra, kojim se utvrđuje unutrašnja organizacija i sistematizacija Centra, način rukovođenja Centrom, ovlaštenja u vođenju Centralnog biračkog spiska, odgovornost za rad Centra, odgovornost zaposlenih u Centru, kao i ostala pitanja bitna za rad Centra.

Izborna komisija nadgleda i kontrolira rad Centra za birački spisak iz člana 3.8 Izbornog zakona BiH.

Osim u pet općina: Krupa na Uni, Domaljevac-Šamac, Istočni Drvar, Kupres (RS) i Vitez, ostale općine/gradovi imaju uspostavljen CBS u skladu s Poglavljem III. Pravilnika o vođenju i upotrebi Centralnog biračkog spiska.

Osobe koje obavljaju poslove u Centru su: zaposlenici općine/grada i to im je dodatni posao, osobe po ugovoru o djelu, pripravnici ili članovi i sekretari izbornih komisija. Dodatnu naknadu za rad u Centru nema 51 zaposlenik, jer te poslove obavljaju uglavnom u okviru svojih redovnih poslova (npr. matičari). Iz navedenog proizlazi da manji broj osoba koje su angažirane u Centru nema riješen status ili nisu imenovane na propisan način (nedostaje akt o radno-pravnom statusu koji donosi načelnik općine/gradonačelnik).

Centri, uglavnom, posjeduju kompjutersku opremu za rad, ali je ona zastarjela ili nedostaje dio opreme.

Broj posjeta Centru, zbog provjere biračkog prava, tokom 2016. godine kretao se u rasponu od da nije bilo provjera biračkog prava pa do 10.000 (Banja Luka). Prosječno je bilo 20-30 posjeta. Dakle, broj provjera biračkog prava je minimalan, osim u velikim gradovima, što

¹² „Službeni glasnik BiH” br. 37/14

utiče na neažurnost Centralnog biračkog spiska. Razlog tome je što birači koriste i druge načine provjere.

Najveći problem koji su identificirali zaposlenici u Centru i birači prilikom uvida u izvod iz Centralnog biračkog spiska jesu imena umrlih birača.

Izborne komisije su konstatirale da su uspješno nadgledale rad Centra, međutim, broj sedmičnih izvještaja koji je Centar dužan da dostavlja Centralnoj izbornoj komisiji BiH ne potvrđuje ovaj navod.

Zato je potrebno od načelnika općina/gradonačelnika u sredinama gdje Centar nije uspostavljen na propisan način, zatražiti hitno uspostavljanje Centra u skladu s Poglavljem III. Pravilnika o vođenju i upotrebi Centralnog biračkog spiska, te od izbornih komisija zahtijevati stalno nadgledanje rada Centra i redovno izvještavanje Centra prema Centralnoj izbornoj komisiji BiH.

Nadalje, potrebno je organizirati razgovor u osnovnim izbornim jedinicama u vezi s utvrđivanjem mogućih smjernica i aktivnosti po pitanju poboljšanja ažurnosti Centralnog biračkog spiska, koje aktivnosti mogu poduzeti izborne komisije (npr. pozivom javnosti (rodbini), ili pojašnjenjem procedure kako se to može učiniti, npr. u vezi s brisanjem umrlih osoba), kao i intenzivirati aktivnosti provjere biračkog prava dodatnim kanalima informiranja građana, pored uobičajenog izlaganja Izvoda iz Centralnog biračkog spiska, striktno se pridržavajući odredbi Zakona o zaštiti ličnih podataka.¹³

S obzirom na važnost ažurnosti Centralnog biračkog spiska i potrebno je organizirati stalne edukacije zaposlenika Centra, kako na licu mjesta, tako i u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH.

c) Biračka mjesta

Izborna komisija određuje biračka mjesta na području općine za glasanje na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini i odgovorna je za uređenje biračkog mjesta i druge tehničke pripreme za izbore.

Sve izborne komisije su za Lokalne izbore 2016. godine u propisanom roku odredile biračka mjesta, koja su, prema njihovom mišljenju, ispunila sve propisane tehničke uvjete.

Prema podacima koji se vode u bazama Centralne izborne komisije BiH, najmanje biračkih mjesta imaju osnovne izborne jedinice: Istočni Drvar – 1 biračko mjesto, Kupres (RS) – 1 biračko mjesto, Pale (FBiH) – 1 biračko mjesto, Istočni Mostar – 1 biračko mjesto i Petrovac – 2 biračka mjesta.

Najviše biračkih mjesta imaju osnovne izborne jedinice: Banja Luka – 267 biračkih mjesta, Bijeljina – 180 biračkih mjesta, Tuzla – 159 biračkih mjesta, Novi Grad Sarajevo – 145 biračkih mjesta i Zenica – 140 biračkih mjesta.

Uzimajući u obzir sve okolnosti koje su se dešavale na biračkim mjestima na Lokalnim izborima 2016. godine, važno je da izborne komisije vrše stalnu analizu biračkih mjesta,

¹³ „Službeni glasnik BiH“, br. 9/06, 76/11 i 89/11

a naročito moraju realno utvrditi da li biračka mjesta u privatnim objektima i stvarno ispunjavaju sve tehničke uvjete za glasanje (posebno u dijelu osiguranja prostora za posmatrače i sigurnost biračkog materijala i u smislu osiguranja pristupa biračkim mjestima osoba s posebnim potrebama).

d) Birački odbori, obuka biračkih odbora, dostava izbornog materijala i informiranje birača

Izborna komisija provodi postupak imenovanja, imenuje i obučava članove biračkog odbora, brine o sigurnosti i dostavi biračkim odborima izbornog materijala za glasanje na svim nivoima izbora u Bosni i Hercegovini i obavještava birače o svim informacijama neophodnim za provedbu izbora, u skladu s propisima Centralne izborne komisije BiH.

Izborne komisije su, u skladu s Uputstvom o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkog odbora¹⁴, pravovremeno imenovala i obučile članove biračkog odbora za Lokalne izbore 2016. godine.

Prema podacima izbornih komisija, u najvećem broju izbornih komisija predsjednici i članovi biračkih odbora su prisustvovali obuci. Veći broj predsjednika i članova biračkih odbora koji nisu prisustvovali obuci su u sljedećim općinama/gradovima: Cazin (106), Ilidža (156), Tuzla (183), Brčko (180), Stari Grad Sarajevo (198). Novo Sarajevo (200), Banja Luka (320) i Novi Grad Sarajevo (preko 400). Ove općine/gradovi imaju i veći broj članova biračkih odbora.

Najveći broj predsjednika i članova biračkih odbora nije bio prisutan na radnim zadacima u toku izbornog dana u općini Stari Grad Sarajevo (118), uglavnom zbog nezainteresiranosti ili razlozi nisu poznati. U ostalim izbornim komisijama taj broj nije bio velik i razlozi neprisustva su zdravstveni ili nepoznati. Zato su izborne komisije morale reagovati odmah i vršiti popune biračkih odbora zamjenicima ili kvalifikovanim osobama s rezervne liste izborne komisije.

Tokom izbornog dana birački odbori najčešće su pitali, tražili uputu ili prijavljivali kršenje izbornih pravila kako slijedi:

- pomoć drugog lica prilikom glasanja i mogućnost zloupotrebe
- da li maloljetna lica mogu pomagati prilikom glasanja
- ovlaštenja posmatrača
- utvrđivanje rezultata glasanja i popunjavanja obrazaca
- pakovanje izbornog materijala
- glasanje nepotvrđenim glasačkim listićima
- glasanje s nevažećim dokumentima
- postupanje kada birač zaboravi glasački listić u kabini
- postupak kada birački odbor utvrdi da birač fotografira glasačke listiće u kabini
- prisustvo stranačkih aktivista u krugu od 50 m od biračkog mjesta

¹⁴ „Službeni glasnik BiH“, br. 32/16

- važeći i nevažeći glasački listići
- glasanje birača čije se ime ne nalazi na izvodu iz CBS
- neuklonjena stranačka obilježja na biračkom mjestu.

Nadalje, izborne komisije su identifikovale sljedeće poteškoće u radu biračkih odbora na području njihove općine/grada:

- popunjavanje obrazaca i pakovanje izbornog materijala
- nedovoljan broj visokoobrazovanih kandidata za poziciju predsjednika biračkog odbora
- neodazivanje na obuku i odustajanje od rada u biračkom odboru nakon obuke
- pogrešne upute koje su članovi biračkog odbora dobili od političkih subjekata koji su ih nominirali
- drugo brojanje glasova – otvorena lista
- pomoć drugog lica prilikom glasanja
- birač sa spiska za glasanje putem mobilnog tima nije zatečen na adresi
- izvještavanje izborne komisije u utvrđenim terminima
- ovlaštenja posmatrača na biračkom mjestu
- čekanja na dolazak osobe za pomoć prilikom glasanja biraču koji glasa putem mobilnog tima
- nestručne i nezainteresirane osobe za rad koje nominiraju politički subjekti za članstvo u biračkom odboru
- loša komunikacija između članova biračkog odbora jer su nominirani u ime različitih političkih subjekata.

Izborne komisije su izborni materijal pravovremeno dostavile biračkim odborima. U dostavljenom biračkom materijalu (broj zaprimljenih i broj ručno prebrojanih listića i dr.) bilo je manjih odstupanja u desetak slučajeva ili je nedostajao dovoljan broj glasačkih listića za glasanje putem mobilnog tima, što je prevaziđeno posebnom Instrukcijom Centralne izborne komisije BiH o načinu zaduživanja dodatnim glasačkim listićima biračkih odbora na biračkim mjestima za izdavanja nepotvrđenih glasačkih listića i mobilnih timova za Lokalne izbore 2016. godine (broj: 05-1-02-2-1125-1/16 od 28. 9. 2016. godine), koja je objavljena na web stranici Centralne izborne komisije BiH¹⁵.

Nadalje, izborne komisije su redovno informirale birače o podacima neophodnim za provedbu izbora (uvid u Izvod iz Centralnog biračkog spiska, biračka mjesta, Centar za birački spisak i dr.).

Za unapređenja rada biračkih odbora potrebno je: omogućiti da izborne komisije imenuju članove biračkog odbora ili bar predsjednike s liste obučениh kadrova koju posjeduju

¹⁵ http://www.izbori.ba/Documents/Lok_Izbore_2016/Izbore_Administracija_GCB/Instrukcija_29092016-bos.PDF

izborne komisije; profesionalizirati birački odbor; povećati naknadu za rad biračkog odbora i osigurati detaljniju obuku kandidata za izbor članova biračkih odbora. Prilikom obuke biračkih odbora potrebno je fokusirati se na pravilno postupanje prilikom popunjavanja obrazaca i pakovanja, pružanja pomoći drugog lica prilikom glasanja i ovlaštenja posmatrača na biračkom mjestu.

Nakon potvrđivanja rezultata izbora, izborne komisije su dužne odmah dostaviti Centralnoj izbornoj komisiji BiH evidenciju članova biračkih odbora koji iz neopravdanih ili nepoznatih razloga nisu učestvovali u radu biračkog odbora na dan izbora, što uključuje ime i prezime člana i naziv političkog subjekta u ime kojeg je nominiran.

e) Objedinjavanje izbornih rezultata i kršenje izbornih pravila

U skladu s članom 58. stav (1) Pravilnika o načinu provođenju izbora u BiH¹⁶, nakon što od biračkih odbora preuzme svu dokumentaciju i materijale za izbore, izborna komisija utvrđuje objedinjene izborne rezultate glasanja koje je provedeno na području te osnovne izborne jedinice i o tome sačinjava zapisnik koji se podnosi Centralnoj izbornoj komisiji BiH u roku od 24 sata nakon zatvaranja biračkih mjesta, a najkasnije do 19.00 sati dan poslije održavanja izbora.

Izborne komisije su unosile podatke iz Obrasca brojnog stanja, „Većinski glas“ i „Otvorena lista“.

Kontrola unosa rezultata je vrijeme unosa rezultata vezala s vremenom i datumom objave rezultata na web stranici Centralne izborne komisije BiH – prva objava 2–3.10.2016. godine u 00.00, druga objava 3. 10. 2016. godine u 21.00 i potom svaki naredni u 15.00 sati).

Prema podacima glavnog kontrolora rezultata, posljednje izborne komisije koje su izvršile objedinjavanje utvrđenih rezultata na nivou osnovne izborne jedinice za:

a) načelnika općine/gradonačelnika su:

Vrijeme objave rezultata	Izborna komisija	Broj biračkih mjesta
6.10.2016. 15.00	007 Novi Grad	1
6.10.2016. 15.00	032 Sanski Most	1
6.10.2016. 15.00	098 Kladanj	1
6.10.2016. 15.00	133 Novi Grad Sarajevo	1
10.10.2016. 15.00	105 Srebrenica	3
11.10.2016. 15.00	034 Banja Luka	1

¹⁶ „Službeni glasnik BiH“, br. 32/16 i 43/16

b) općinsko/gradsko vijeće, odnosno skupštinu opštine/grada posljednjih su:

Vrijeme objave rezultata	Izborna komisija	Broj biračkih mjesta
11.10.2016. 15.00	026 Pelagićevo	1
11.10.2016. 15.00	136 Centar Sarajevo	2
11.10.2016. 15.00	034 Banja Luka	3
11.10.2016. 15.00	200 Brčko distrikt BiH	3
11.10.2016. 15.00	133 Novi Grad Sarajevo	4

Najčešći razlozi kašnjenja unosa rezultata i objedinjavanja utvrđenih rezultata bili su: kratak rok za unos rezultata u JIIS (Cazin), zahtjevi za otvaranje vreća kako bi se pravilno utvrdili rezultati sa biračkog mjesta (Šamac, Živinice, Čelinac), nemogućnost pristupa glasačkom materijalu zbog intervencije policije (Srebrenica) i ponovna brojanja.

Od 141 izborne komisije (bez Mostara i Stoca), 121 ili 86 % izbornih komisija je dostavilo pravovremeno originalne obrasce, u skladu s **članom 58. stav (6) Pravilnika o načinu provođenju izbora u BiH, u Glavni centar za brojanje.**

Dvadeset izbornih komisija ili 14 % je kasnilo s dostavom obrazaca i to:

U utorak, 4. 10. 2016. godine originalne obrasce su dostavile izborne komisije: Novi Grad, Krupa na Uni, Brod, Istočno Novo Sarajevo, Odžak, Han-Pijesak, Ilidža i Novo Sarajevo. Ukupno 8.

U srijedu, 5. 10. 2016. godine originalne obrasce su dostavile izborne komisije: Zenica, Šipovo, Kiseljak, Gornji Vakuf-Uskoplje, Gradačac, Stanari, Srbac, Ugljevik, Petrovo, Neum, Foča i Bijeljina. Ukupno 12.

Općinska izborna komisija Drvar je prva dostavila obrasce 3. 10. 2016. godine u 02.30 sati.

Gradska izborna komisija Bijeljina je posljednja dostavila obrasce 5. 10. 2016. godine u 23.40 sati.

Glavni razlog zašto originalni obrasci s biračkih mjesta nisu dostavljeni u roku u Glavni centar za brojanje bio je postupak pravilnog objedinjavanja rezultata na nivou općine/ grada, zbog postupanja u skladu s članom 58. stav (2) Pravilnika o načinu provođenju izbora u BiH.

Naime, ukoliko izborna komisija nije u mogućnosti objediniti utvrđene izborne rezultate zbog toga što birački odbor nije pravilno izvršio brojanje glasačkih listića ili radi odstupanja koja ukazuju na neregularnosti kod brojanja glasova od strane predsjednika i članova biračkog odbora, izborna komisija podnosi izvještaj Centralnoj izbornoj komisiji BiH, sa zahtjevom za otvaranje vreće, kako bi se izvršilo brojanje glasačkih listića s ciljem objedinjavanja utvrđenih izbornih rezultata. Centralna izborna komisija BiH na osnovu tog zahtjeva donosi zaključak kojim odobrava otvaranje vreće sa glasačkim materijalom i brojanje glasačkih listića s ciljem procesnog objedinjavanja utvrđenih izbornih rezultata.

Prema dostavljenim izvještajima, 65 izbornih komisija je postupalo u skladu s članom 58. stav (2) Pravilnika o načinu provođenju izbora u BiH.¹⁷

Nadalje, na odluke Centralne izborne komisije BiH u vezi s objedinjavanjem rezultata i utvrđivanjem rezultata žalbe su izjavile izborne komisije Tuzla, Teslić i Konjic. Sve žalbe je Sud BiH odbio.

Prema podacima koje su izborne komisije dostavile putem telefona zaključno sa 14. 10. 2016. godine podneseno je 456 prigovora, u skladu s članom 6.3 stav (1) Izbornog zakona BiH. Međutim, kasnije u dostavljenim izvještajima je naveden manji broj prigovora u odnosu na navedeni podatak.

Prigovori su se odnosili na povredu odredbi iz poglavlja: II. Organi za provođenje izbora, V. Provođenje izbora, VI. Zaštita izbornog prava, VII. Pravila ponašanja u izornoj kampanji, XVI. Mediji u izornoj kampanji i XVII. Izborni posmatrači.

Izborne komisije su postupale s prigovorima u skladu s Uputstvom o procedurama za rješavanje po prigovorima i žalbama podnesenim izbornim komisijama¹⁸.

Izborne komisije su u vezi s provedbom Lokalnih izbora 2016. godine i kršenjem izbornih pravila ukazale na neke nepravilnosti i poteškoće u radu i moguća unapređenja:

- Neregularnosti prilikom utvrđivanja glasova po kandidatima u okviru političkih subjekata („Otvorena lista“)
- Prevelik broj posmatrača znatno otežao rad biračkih odbora
- Odustajanje članova biračkih odbora, nakon obuke, od rada u biračkom odboru, čak i dan uoči izbora
- Potrebnu izmjenu načina imenovanja članova biračkih odbora
- Potrebno pojednostavljenje popunjavanja obrazaca
- Uvođenje elektronskog glasanja
- Preciznije reguliranje pomoći drugog lica prilikom glasanja (npr. pomoć maloljetnih osoba prilikom glasanja)
- Dodatno onemogućavanje zloupotrebe glasanja putem pošte
- Propisivanje sankcioniranja lica koja pomažu većem broju birača i/ili ne poštuju volju birača prilikom glasanja
- Propisivanje na način postupanja članova biračkih odbora prema licima koja se duže zadržavaju na biračkom mjestu (u krugu od 50 m od ulaza) kako bi se spriječilo vođenje izborne kampanje na biračkom mjestu i uticaj na birače

17 Velika Kladuša, Cazin, Bosanska Krupa, Novi Grad, Gradiška, Srbac, Prnjavor, Derventa, Brod, Odžak, Šamac, Gradačac, Bijeljina, Sanski Most, Banja Luka, Čelinac, Doboj, Maglaj, Gračanica, Petrovo, Lukavac, Srebrenik, Tuzla, Lopare, Ugljevik, Teslić, Žepče, Živinice, Kalesija, Donji Vakuf, Travnik, Zenica, Kakanj, Kladanj, Vlasenica, Livno, Bugojno, Vitez, Fojnica, Kiseljak, Visoko, Ilijaš, Sokolac, Prozor-Rama, Jablanica, Konjic, Ilidža, Novi Grad Sarajevo, Centar Sarajevo, Stari Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Istočno Novo Sarajevo, Trnovo, Trnovo (FBiH), Pale, Široki Brijeg, Posušje, Nevesinje, Foča, Goražde, Ljubuški, Čitluk, Trebinje, Milići i Brčko.

18 „Službeni glasnik BiH“, br. 37/14

- S obzirom na broj odustajanja članova biračkih odbora, potrebno je pooštriti kriterije za imenovanje biračkih odbora, pojačati proces edukacije tih osoba te propisati oštre sankcije političkim subjektima koji su ih predložili
- Definiranje procedure kako bi se spriječila trgovina pozicijama u biračkim odborima.

Izborne komisije su prvi put primijenile poseban dio aplikacije JIIS na Lokalnim izborima 2016. godine, odnosno vršile objedinjavanje i unos tačnih izbornih rezultata putem online aplikacije u JIIS. Prema ocjeni izbornih komisija ova aplikacija je apsolutno zadovoljila svoju funkcionalnost.

Potrebno je kontinuirano educirati osobe koje rade na unosu rezultata i kontrolore, kako bi izborne komisije u propisanom roku objedinile rezultate s biračkih mjesta i unijele ih u JIIS i dostavile pravovremeno originalne obrasce (član 58. Pravilnika o načinu provođenju izbora u BiH).

Najveći broj prijedloga izbornih komisija u vezi s unapređenjem izbornog procesa odnosi se na izmjenu Izbornog zakona BiH i podzakonskih akata za provedbu navedenog zakona, pa ih treba uzeti u razmatranje kod donošenja izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH ili prilikom izrade podzakonskih propisa od strane Centralne izborne komisije BiH.

7. Saradnja izbornih komisija s Centralnom izbornom komisijom BiH

Izborne komisije su imale potrebnu podršku Centralne izborne komisije BiH tokom izbornog procesa ili su je ocijenile kao zadovoljavajuću, izuzev u dva slučaja kada su stavljene primjedbe na saradnju s Centralnom izbornom komisijom BiH (Općinska izborna komisija Gradačac i Općinska izborna komisija Konjic).

S ciljem osiguranja svih podataka o radu izbornih komisija potrebno je formirati dosjee izbornih komisija u Centralnoj izornoj komisiji BiH koji će sadržavati najbitnije dokumente iz rada izborne komisije (npr. akt o imenovanju članova izborne komisije, odluke koje izborne komisije donose po osnovu nadležnosti iz člana 2.13 Izbornog zakona BiH, evidencije sankcioniranih članova biračkih odbora, izvještaje o radu, kopija odluka o priznanjima članovima izborne komisije – pojedinačna i kolektivna i dr.).

Tokom 2017. godine potrebno je održati regionalne sastanke sa svim izbornim komisijama ili izvršiti obilazak izbornih komisija i centara za birački spisak od strane članova Centralne izborne komisije BiH i zaposlenika, kako bi se izvršio neposredan uvid u rad izborne komisije.

Izvještaj posmatračke misije Kongresa lokalnih i regionalnih organa vlasti Vijeća Evrope

Gđa Carla DEJONGHE, članica Kongresa

Dame i gospodo,

Zadovoljstvo mi je predstaviti vam zaključke posmatračke misije koju je proveo Kongres lokalnih i regionalnih organa vlasti prošlog oktobra. Možda znate da je naš tim, sastavljen od 32 članova, uključujući pet kolega iz EU Odbora regija, bio jedina prisutna međunarodna posmatračka delegacija koja je mogla procijeniti glasanje na više od 250 biračkih mjesta. Sve u svemu, bili smo zadovoljni da su ovi izbori bili dobro organizovani i održani na miran i

uredan način, s izuzetkom nekoliko nasilnih incidenata koji definitivno bacaju sjenu na sam dan izbora. A ja ću govoriti o tome malo kasnije.

Monitoring odbor Kongresa, koji se prije nekoliko dana sastao u Atini, već je odobrio naš izvještaj i preporuke naše misije. Izvještaj će biti predmet razgovara plenarne sjednice Kongresa, koja će se održati 30. 3. 2017. godine, a bit će i pozvan da usvoji Preporuku.

Naše prisustvo u Bosni i Hercegovini tokom lokalnih izbora se uklapa u institucionalni okvir Kongresa, koji obuhvata posmatranje izbora na lokalnom nivou. Preko stotinu takvih misija je organizovano u proteklih 15 godina u zemljama članica Vijeća Evrope, ali i u onima koje to nisu. Delegacije Kongresa se sastoje od lokalnih ili regionalnih predstavnika kao što sam ja – što znači da mi izbore posmatramo kao kolege. Mi smo političari, nismo tehničari, a mnogi od nas su uključeni u provedbu lokalnih izbora u našim zemljama i općinama.

Naša posmatračka misija u Bosni i Hercegovini održana je od 28. 9. do 3. 10. 2016. godine. Misiju je predvodio Stewart DICKSON, šef delegacije, i imali smo priliku upoznati predstavnike Centralne izborne komisije, koja je organizator ove konferencije zajedno s kolegama iz Odjela za izbornu pomoć Vijeća Evrope. Drago mi je ponovno vidjeti dr. Hadžiabdić, sada kao predsjednicu CIK-a. Također smo se susreli s koalicijom nevladinih organizacija „Pod lupom“. Želim naglasiti aktivnu ulogu koju civilno društvo igra u poboljšanju izbornog procesa u Bosni i Hercegovini.

Kao što sam ranije rekla, glasački listić je tehnički bio dobro pripremljen, na osnovu zakonskog okvira koji je u skladu s međunarodnim standardima. Mi pozdravljamo napore koje su vlasti Bosne i Hercegovine uložile u poboljšanje ovog okvira. Također, pozdravljamo i reformu procedure brojanja glasova i sistema „nepotvrđenih glasačkih listića“ koja je omogućila izbornoj administraciji da mnogo transparentnije postupi s ovim listićima nego je to bio slučaj na ranijim izborima.

Unatoč ovim pozitivnim koracima, neka pitanja su još uvijek neriješena.

Tu je, prije svega, etničko pitanje koje baca sjenu na kampanju i glasanje. Kao što znate, etničke tenzije dovele su do nasilnih incidenata u Srebrenici i Stocu na dan izbora, gdje su sukobi eskalirali do fizičkog obračuna između bošnjačkog kandidata za načelnika i hrvatskog predsjednika Općinske izborne komisije. Izbori u zakazani za drugi dan i prošlu nedjelju, 19. 2. 2017. godine su ponovno održani. Izbori su pobjedu donijeli aktuelnom načelniku, a domaći posmatrači su ih ocijenili kao mirne, uz izuzetak sporadičnih nepravilnosti.

Drugo, tu je neriješen problem lokalne demokratije u Gradu Mostaru, gdje izbori ponovo nisu održani. To znači da oko 130.000 građana nije bilo u mogućnosti glasati na lokalnom nivou od 2008. godine. To predstavlja ozbiljnu povredu prava na samoupravu i zaista veoma brine Kongres. Nekoliko stranaka je ohrabrivalo građane da glasaju u drugim općinama izvan Mostara, kako bi izrazili svoje biračko pravo – što je također ne doprinosi jačanju lokalnog glasa.

Dopustite mi sada da spomenem neke od glavnih preporuka Kongresa koje bih željela s vama podijeliti. Kao što sam rekla, ove preporuke – zajedno s objašnjenjem – bit će na dnevnom redu martovske sjednice.

Iz perspektive Kongresa, sadašnji sastav biračkih odbora i unutarnja komunikacija između tri nivoa izborne administracije u Bosni i Hercegovini i dalje su vrijedni pažnje. Mi ćemo čuti više o efikasnosti i transparentnosti izborne administracije u radionicama danas popodne, a ja se radujem diskusiji. Također, ograničen broj članova biračkih odbora na mnogim mjestima i sadašnji uslovi imenovanja i razrješenja prouzrokovali su probleme na dan izbora. Članovi nisu bili dovoljno edukovani o novoj uredbi o „ispravnom brojanju“, što je stvorilo određene nesigurnosti i predstavljalo je izazov za administraciju. Kako bi se postigla depolitizacija izborne administracije Kongres ohrabruje državne vlasti da izmijene uslove za imenovanje i razrješenje članova biračkih odbora kako bi se izbjeglo trgovanje mjestima u biračkim odborima.

Tu je stalno prisutno pitanje kvalitete biračkih spiskova. Unatoč naporima vlasti, proces ažuriranja spiskova je još uvijek potrebno unaprijediti. Na spiskovima se nalazi dosta imena umrlih lica što stvara neslaganja u broju stanovnika po popisu iz 2013. godine i broju glasača koji glasaju. Imena umrlih lica bi se trebala automatski uklanjati sa spiskova.

Nadalje, postoji veliki broj građana koji se nalaze na biračkom spisku, a *de facto* žive u inostranstvu. Kongres vjeruje da bi trebala postojati „stvarna veza“ između birača i mjesta u kojem glasa na lokalnom nivou. U skladu s preporukom Kongresa broj 369, izborni bi okvir trebao dozvoljavati učešće na lokalnim izborima samo onima koji imaju prebivalište u određenoj općini tj. koji zaista tu žive i borave.

Isto tako je Kongres zaprimio izvještaje o potencijalnoj prevari kod glasanja izvan zemlje. Ukradene lične karte su navodno korištene u susjednim zemljama kako bi se zatražili glasački paketi i Centralna izborna komisija je neke od prigovora dostavila nadležnom tužilaštvu. Mislimo da bi CIK trebao ozbiljno shvatiti ove rizike i za buduće izbore bi se trebale uvesti sigurnosne mjere.

Delegacija Kongresa je također čula navode o kupovini glasova, ne samo novcem, nego i ustupanjem određenih koristi. Mi smo vidjeli slučajeve porodičnog glasanja, kao i sumnjive slučajeve pomoći pri glasanju, bez da je pomoć bila potrebna. Po pitanju kupovine glasova, veoma je bitno pravovremeno primijeniti učinkovite i prikladne sankcije. Sadašnje dugotrajne istrage o pokušajima izborne prevare umanjuju učinkovitost mehanizma kažnjavanja.

U kontekstu transparentnosti političkih stranaka i finansiranja izbornih kampanja, željela bih govoriti o slučajevima zloupotrebe administrativnih resursa koje su spomenuti delegaciji Kongresa. Unapređenjem postojećih propisa o izornoj prevari, trebalo bi uvesti prikladnije i učinkovitije sankcije kako bi se povećalo povjerenje među biračima. Izborni posmatrači veoma dobro znaju da je zloupotreba administrativnih resursa rasprostranjena i da je nekako našla svoj put u utemeljenu evropsku političku kulturu. Zbog toga je Kongres već pripremio izvještaj posvećen ovoj temi i na svojoj će martovskoj sjednici predstaviti novu Kontrolnu listu za usklađenost s međunarodnim standardima i najboljom praksom s ciljem sprečavanja ovakvog oblika izborne prevare.

Na kraju, dozvolite mi da spomenem potrebu da se osiguraju jednaki uslovi za kandidate u Bosni i Hercegovini. Također je potrebno osigurati jednak pristup medijima tokom izborne kampanje. Konkretno, nezavisni kandidati ili kandidati iz manjih stranaka nisu imali ono što mi smatramo poštenom medijskoj zastupljenošću u izborima. Veoma je bitno jačanje zakonodavstva u korist učešća žena. No, čuli smo da su nakon Lokalnih izbora 2012. godine žene izabrane kao lokalni predstavnici dale ostavku tokom svog mandata u zamjenu za drugi posao, a na njihovo mjesto su došli muškarci s liste njihove stranke – što u principu potkopava ono što rodna kvota želi postići (trenutno propisuje najmanje 40% zastupljenosti manje zastupljenog spola).

Dame i gospodo, lokalni izbori organizirani 2. 10. 2016. godine održani su u trenutku veoma teške ekonomske situacije, stalnih tenzija između države Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (ovdje mislim na referendum o 9. januaru koji je održan u Republici Srpskoj sedmicu prije izbora) i rastućeg izbornog zamora među biračima. Politička orijentacija je još uvijek zasnovana na etničkom identitetu. I da, mnogo je više podjela nego osjećaja jedinstva i odgovornosti za zajedničku budućnost.

Međutim, mi iz Kongresa potvrđujemo volju izborne administracije – a posebno Centralne izborne komisije – da uprkos problemima i preprekama poveća profesionalizam i efikasnost izborne administracije na svim nivoima i spremni smo pomoći vlastima u daljnjem poboljšanju situacije kroz postizborni dijalog ponuđen od strane Kongresa. Bilo bi mi zadovoljstvo detaljnije vas informisati o ovom dijalogu u pojedinačnim razgovorima tokom ove konferencije.

RADIONICA I – Učešće političkih subjekata na izborima

Moderator: Mr. sci. Adis Arapović

Uvodničar: gđa Hasida Gušić, šefica Službe za reviziju CIKBiH

U Bosni i Hercegovini ne postoji jedinstven zakon o političkim organizacijama na nivou države, kao ni jedinstveni i ujednačeni kriteriji kod entitetskih zakona i zakona Brčko distrikta BiH, prema kojima se registruju političke stranke.

Političke stranke se registruju u 5 osnovnih sudova i jednom okružnom privrednom sudu (Istočno Sarajevo) u Republici Srpskoj, 10 općinskih sudova u Federaciji BiH i u Osnovnom sudu u Brčko distriktu BiH.

Registracija političkih stranaka se vrši u skladu sa sljedećim zakonima:

- u Federaciji BiH se primjenjuje Zakon o političkim organizacijama („Službeni list SR BiH”, broj 27/91) koji je preuzet iz Socijalističke Republike BiH,
- u Republici Srpskoj se primjenjuje Zakon o političkim organizacijama („Službeni glasnik RS”, broj: 15/96 i 17/02) i
- u Brčko distriktu BiH Zakon o političkim organizacijama („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, broj: 12/02, 19/07 i 2/08).

Kriterij za osnivanje političke organizacije je različit kod sva tri spomenuta zakona.

- U Federaciji BiH političku organizaciju može osnovati najmanje 50 punoljetnih građana, državljana Bosne i Hercegovine.
- U Republici Srpskoj političku organizaciju može osnovati najmanje 500 punoljetnih građana, samo državljana Republike Srpske.
- U Brčko distriktu BiH političku organizaciju može osnovati najmanje 300 punoljetnih građana, državljana Bosne i Hercegovine.

Sva tri zakona sadrže odredbu prema kojoj svaki punoljetni građanin može pod jednakim uslovima, u skladu sa statutom, postati član političke organizacije.

Svaki sud ima obavezu da rješenje suda, kojim je odlučeno o prijavi za upis u registar političke stranke, dostavi nadležnom tužilaštvu. Protiv rješenja javni tužilac može, u roku od 15 dana od dana prijema rješenja, izjaviti žalbu nadležnom sudu u Republici Srpskoj, a u Federaciji BiH žalba se izjavljuje Vrhovnom sudu Bosne i Hercegovine.

Centralna izborna komisija BiH obratila se nadležnim tužilaštvima s upitom da li su im sudovi, u skladu s odredbama člana 22. važećih Zakona o političkim organizacijama u Federaciji BiH i Republici Srpskoj i odredbama člana 20. važećeg Zakona o političkim organizacijama u Brčko distriktu BiH, dostavili rješenja, kojima je odlučeno o prijavi za upis političkih organizacija u registar.

Na osnovu odgovora tužilaštava, utvrđeno je da u skladu sa spomenutom odredbom Zakona o političkim organizacijama ne postupaju tri suda: Osnovni sud u Banjoj Luci, Općinski sud u Travniku i Općinski sud u Goraždu.

Na osnovu navedenog, doveden je u pitanje pravni legitimitet 42 političke stranke i to: 37 stranaka koje su registrovane kod Osnovnog suda u Banjoj Luci, tri stranke registrovane kod Općinskog suda u Travniku i dvije političke stranke koje su registrovane kod Općinskog suda u Goraždu. Shodno različitim zakonskim propisima o političkim organizacijama, ne postoji ni jedinstveni registar političkih stranaka na nivou države Bosne i Hercegovine.

Entitetskim zakonima o političkim organizacijama propisano je da nadležni sudovi vode registar o političkim organizacijama prema sjedištu političke organizacije, dok je Zakonom o političkim organizacijama Brčko distrikta BiH propisano da će Pravosudna komisija Distrikta donijeti detaljne propise o načinu vođenja registra političkih organizacija.

- U Federaciji BiH jedan broj političkih stranaka je upisan u registar političkih organizacija, a jedan broj u Odjel Registra poslovnih subjekata.
- U Republici Srpskoj jedan broj političkih stranaka je upisan u registar političkih organizacija, a jedan broj u Registar udruženja i fondacija.
- U Brčko distriktu BiH političke stranke su upisane u skladu sa Zakonom o registraciji poslovnih subjekata Brčko distrikta BiH, kao firme.

U Zakon o političkim organizacijama Brčko distrikta BiH ugrađena je odredba da se u postupku registracije političkih organizacija shodno primjenjuju odredbe Zakona o registru preduzeća i preduzetnika, ne uvažavajući sve ostale propisane uslove za osnivanje političkih organizacija.

Prema odredbama Zakona o političkim organizacijama, ako se utvrdi da politička organizacija ne obavlja djelatnosti utvrđene statutom za vrijeme duže od jedne godine, tada politička organizacija prestaje s radom. Okolnosti za brisanje političke stranke iz registra, radi neobavljanja aktivnosti, u oba entiteta utvrđuje sud, nakon čega briše stranku, dok u Brčko distriktu BiH zahtjev za brisanje stranke podnosi tužilac. Centralna izborna komisija BiH je u periodu od 2009. do juna 2015. godine obavijestila nadležne sudove da 158 političkih stranaka u dužem periodu ne učestvuju na izborima i ne podnose finansijske izvještaje, odnosno da aktivnost ne obavljaju u periodu dužem od godinu dana. Sudovi su utvrđivali okolnosti za brisanje, odnosno da li su stranke neaktivne u periodu dužem od godinu dana, te iz sudskog registra izbrisali 151 političku stranku.

U 2017. godini Centralna izborna komisija BiH je obavijestila sudove o neaktivnosti još devet političkih stranaka, te predložila njihovo brisanje iz sudskog registra. Nadzor nad zakonitošću rada političkih organizacija vrše organi uprave u okviru nadležnosti utvrđene zakonom.

Centralna izborna komisija BiH se u svom radu susretala s različitim situacijama nezakonitog djelovanja političkih stranaka i zloupotreba od strane nekih od udruženja građana, da učestvuju na izborima kao političke stranke, kao što su:

- Pokušaji udruženja građana da se ovjere za učešće na izborima

Centralna izborna komisija BiH je odbila ovjeru za učešće na Lokalnim izborima 2016. godine četiri udruženja građana: Udruženje građana Demokratska stranka Bijeljina, Udruženje građana „Za pravdu i red – lista Nebojše Vukanovića, Udruženje građana „Izborna srpska demokratska stranka” i Udruženje građana „Naša Hercegovina” Bileća.

Udruženje građana „Naša Hercegovina” Bileća osnovano je Rješenjem Osnovnog suda u Trebinju, broj: 095-0-F-I-16-000-008 od 5. 4. 2016. godine, i upisano u jedinstveni registar udruženja i fondacija kod ovog suda, u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Republike Srpske.

Izborna srpska demokratska stranka upisana je u registar Osnovnog suda u Banjoj Luci, a osnovana je kao udruženje građana kod Osnovnog suda u Sokocu, Rješenjem broj: Ru-2/04 od 7. 6. 2004. godine, u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Republike Srpske.

Rješenjem Osnovnog suda u Trebinju, broj: 095-o-U-014-000-009 od 8. 5. 2014. godine, Udruženje građana „Za pravdu i red – lista Nebojše Vukanovića” osnovano je kao udruženje građana i upisano u jedinstveni registar udruženja građana, koji se vodi kod Osnovnog suda u Trebinju, na osnovu člana 26. i 28. Zakona o udruženjima i fondacijama Republike Srpske.

Na odluke Centralne izborne komisije BiH o odbijanju ovjere za izbore žalbu su uložila tri spomenuta udruženja građana.

Sud BiH je žalbe udruženja odbio kao neosnovane, odnosno potvrdio odluke kojim je Centralna izborna komisija BiH odbila njihovu ovjeru za Lokalne izbore 2016. godine.

- Suprotno odredbama Zakona o političkim organizacijama utvrđeni su slučajevi da su osnivači stranke druge političke stranke ili političke stranke i fizička lica zajedno ili isto lice osnivač više političkih stranaka
- Politička stranka DEPOS osnovana kao asocijacija šest političkih stranaka i tri (3) pojedinca, i to: Pokreta za Hercegovinu, Narodne stranke Republike Srpske, Demokratske patriotske stranke, Stranke SPAS, Demokratske stranke i Stranke demokratskog centra, te pojedinci, Neđo Đurić, Ruža Nikić i Svetlana Čenić.
- Narodni demokratski pokret osnovala su tri fizička lica, predsjednici druge tri političke stranke.

- Dvije političke stranke osnovala je ista osoba, koja je istovremeno i predsjednik (Vedran Dodik). U rješenju jedne stranke Nezavisna lista Za moj grad kao lice ovlašteno za zastupanje i predstavljanje stranke upisan je generalni sekretar stranke Irma Kurtović. U rješenju stranke Savez za Stari grad kao lice ovlašteno za zastupanje i predstavljanje stranke upisan je predsjednik stranke Vedran Dodik.
- Ime predsjednika jedne političke stranke se pojavljuje u nazivu druge političke stranke

Politička stranka nosi naziv Demokratska partija – Dragan Čavić, a Dragan Čavić je predsjednik političke stranke Narodni demokratski pokret.

- Član/predsjednik jedne stranke je bio kandidat u ime druge stranke na kandidatskoj listi i osvojio je mandat itd.

RADIONICA II – Pravni okvir i zaštita izbornog zakona

Moderator: mr. sc. Robert Vidović

Uvodničar: gđa Bojana Primorac, stručna savjetnica za normativno-pravne poslove i upravno rješavanje, SIPBiH

I. OPĆA PITANJA VAŽNA ZA ZAŠTITU IZBORNOG ZAKONA

1. Pravna osnova reguliranja zaštite izbornog prava

- Izborni zakon Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, broj: 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16),
- Uputa o procedurama za rješavanje po prigovorima i žalbama podnesenim izbornim povjerenstvima („Službeni glasnik BiH”, br. 37/14) i
- Zakon o upravnom postupku BiH („Službeni glasnik BiH”, broj: 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16).

2. Tijela za zaštitu izbornog prava

- Središnje izborno povjerenstvo BiH (SIPBiH),
- Izborno povjerenstvo (OIP/GIP i IP Brčko distrikta BiH),
- Apelacijski odjel Suda Bosne i Hercegovine.

3. Pravni lijekovi

- prigovor koji se rješava u prvostupanjskom postupku i žalba koja se rješava u drugostupanjskom postupku.

Prigovor se podnosi u slučajevima kada se radi o povredi izbornih prava koje se učine u odnosu na:

- izborni proces,
- pravila ponašanja u izbornoj kampanji (Poglavlje 7. i Poglavlje 16. Izbornog zakona BiH).

Prigovor rješava izorno povjerenstvo i SIPBiH, svako u odnosu na pitanja iz svoje mjerodavnosti.

Žalba se izjavljuje na prvostupajnske odluke koje su donesene u rješavanju prigovora u prvostupajnskom postupku.

Žalbe izjavljene na prvostupajnske odluke izbornog povjerenstva rješava SIPBiH.

Žalbe izjavljene na prvostupajnske odluke SIPBiH rješava Apelacijski odjel Suda BiH.

4. Pokretanje postupka za zaštitu izbornog prava

- SIPBiH ili izorno povjerenstvo po službenoj dužnosti, a nakon saznanja za učinjenu povredu, pokreće postupak protiv političkog subjekta, kandidata ili pristalice političkog subjekta, uposlenog ili na drugi način angažiranog u izbornoj administraciji.
- Inicijativu za pokretanje postupka može podnijeti i svaka pravna ili fizička osoba čije je pravo ustanovljeno Izbornim zakonom BiH povrijeđeno.

5. Subjekti ovlašteni za pokretanje postupka za zaštitu izbornog prava

- Birač – državljanin BiH koji ima biračko pravo,
- Politički subjekt – politička stranka, neovisni kandidat, koalicija ili lista neovisnih kandidata, koji su ovjereni za sudjelovanje na izborima sukladno Izbornom zakonu BiH.

II. PRVOSTUPANJSKI POSTUPAK (RJEŠAVANJE PRIGOVORA)

1. Prvostupajnska mjerodavnost SIPBiH

SIPBiH odlučuje po prigovorima ulozenim zbog sljedećih povreda:

- sprječavanje novinara da obavljaju svoje poslove,
- rabljenje jezika mržnje,
- lažno predstavljanje u ime političkih subjekata,
- rabljenje domaćih i međunarodnih sredstava komunikacije s ciljem utjecaja na birače,
- kršenje pravila izbornog procesa i izbornih prava i
- ponašanje medija u izbornoj kampanji.

2. Prvostupanjaska mjerodavnost izbornog povjerenstva

Općinsko/gradsko izborno povjerenstvo odlučuje o prigovorima uložnim zbog povreda pravila ponašanja iz Poglavlja 7. Izbornog zakona BiH i pravila izbornog procesa, izbornih prava, a koja nisu eksplicitno dodijeljena Središnjem izbornom povjerenstvu BiH i Apelacijskom odjelu Suda BiH (npr. prigovori podneseni zbog činjenice što se kandidati reklamiraju na zabranjenim mjestima, na službenim internetskim stranicama gradske administracije, uništavanje predizbornog materijala, prigovori na rad biračkog odbora zbog onemogućavanja pristupa akreditiranim promatračima, odnosno uvida u određene etape izbornog procesa, biračko mjesto nije otvoreno na vrijeme, prigovori na rad mobilnih timova itd., neravnopravna zastupljenost pojedinih političkih subjekata u biračkom odboru...).

3. Rok za podnošenje prigovora

Prigovor se podnosi najkasnije u roku od 48 sati, odnosno u roku od 24 sata u izbornom razdoblju, od učinjene povrede, sukladno odredbi članka 6.2 stavak (1) Izbornog zakona BiH.

4. Podnošenje prigovora

Prigovor se podnosi na obrascu koji propiše SIPBiH. U pritvku se podnose pisani dokazi i obrazac deponiranih potpisa ovlaštenih predstavnika političkog subjekta.

Ukoliko prigovor podnosi politička stranka/koalicija/lista neovisnih kandidata, prigovor potpisuje predsjednik ili ovlašteni predstavnik političke stranke/koalicije (liste neovisnih kandidata ili osoba koju ovlaste uz priloženu ovlast).

Za razliku od naprijed navedenog, politička stranka može podnijeti zahtjev za ponovno brojanje samo ako je potpisan od predsjednika političke stranke.

5. Odluka po prigovoru

Prigovor može biti riješen na dva načina:

- da se odbije, kao neosnovan, ili
- da se uvaži (usvoji) i izrekne mjera ili sankcija.

Na odluku izbornog povjerenstva po prigovoru može se uložiti žalba SIPBiH. Na odluku SIPBiH po prigovoru može se uložiti žalba Apelacijskom odjelu Suda BiH.

6. Mjere i sankcije koje može izreći izorno povjerenstvo ili SIPBiH

- dodavanje ili brisanje imena birača sa Središnjeg biračkog popisa,
- pokretanje inicijative za smjenjivanje osobe koja radi u Centru za birački popis ili smjenjivanje člana u biračkom odboru,

- naređivanje određenoj osobi ili stranci da obustavi aktivnosti kojima se krše odredbe Izbornog zakona BiH i
- izricanje novčane kazne (do 10.000 KM).

7. Mjere i sankcije Središnjeg izbornog povjerenstva BiH

- uklanjanje imena kandidata s kandidacijske liste ako se utvrdi da je kandidat osobno odgovoran za povredu,
- poništenje ovjere političke stranke, koalicije, liste neovisnih kandidata ili neovisnog kandidata,
- zabrana angažiranja određene osobe za rad na biračkom mjestu, u Centru za birački popis ili izbornom povjerenstvu i
- izricanje novčane kazne do 10.000 KM.

III. DRUGOSTUPANJSKI POSTUPAK (RJEŠAVANJE ŽALBE)

1. Pravo na žalbu

Protiv svih odluka izbornog povjerenstva, a koje je donijelo u postupku rješavanja prigovora u prvostupanjskom postupku, može se uložiti žalba SIPBiH sukladno članku 6.6. stavak (2) Izbornog zakona BiH.

2. Rok za žalbu

Žalba se podnosi u roku od 48 sati od prijema prvostupanjske odluke.

3. Postupak po žalbi

Po prijemu žalbe SIPBiH postupa sukladno odredbama Zakona o upravnom postupku i donosi odluku u pisanoj formi u roku od 48 sati nakon isteka roka za dostavu izjašnjenja strane navedene u žalbi.

Postupajući po žalbi, SIPBiH može:

- žalbu odbiti, kao neosnovanu,
- žalbu uvažiti i poništiti prvostupanjsku odluku u cijelosti ili djelomice,
- žalbu uvažiti i prvostupanjsku odluku izmijeniti.

4. Mjere i sankcije SIPBiH

Pravna osnova – članak 6.7 Izbornog zakona BiH

Sankcije:

- izricanje novčane kazne (do 10.000 KM),

- uklanjanje imena kandidata s kandidacijske liste ako se utvrdi da je kandidat osobno odgovoran za povredu,
- poništenje ovjere političke stranke, koalicije, liste neovisnih kandidata ili neovisnog kandidata,
- zabrana angažiranja određene osobe za rad na biračkom mjestu, u Centru za birački popis ili izbornom povjerenstvu.

5. Dostava odluke po žalbi

- Odluke SIPBiH su konačne i pravosnažne nakon isteka roka za žalbu, ako ista nije izjavljena, odnosno dostavom stranci odluke Apelacijskom odjelu Suda BiH kojom se žalba odbacuje ili odbija.
- Odluke Suda BiH po žalbama izjavljenim na odluke SIPBiH zbog povreda izbornog prava su konačne i obvezujuće.

IV. PRAKSA NA LOKALNIM IZBORIMA 2016. GODINE

U svim etapama izbornog procesa tijekom provedbe Lokalnih izbora 2016. godine, 322 žalbe su izjavljene Apelacijskom odjelu Suda BiH, od kojih je Sud BiH 319 žalbi odbio ili odbacio i dvije odluke vratio na ponovni postupak, što znači da je 99% odluka Središnjeg izbornog povjerenstva BiH potvrđeno.

1. Žalbe u postupku imenovanja članova izbornih povjerenstava

Na rješenja SIPBiH kojim se daje / ne daje suglasnost na imenovanje članova izbornih povjerenstava uloženo je 16 žalbi Apelacijskom odjelu Suda BiH.

Sud BiH je sve žalbe odbio kao neosnovane.

2. Žalbe u postupku ovjere prijava političkih subjekata za sudjelovanje na izborima

Na odluke SIPBiH o ovjeri, odnosno odbijanju ovjere prijave političkih subjekata za sudjelovanje na Lokalnim izborima 2016. godine, ukupno je izjavljeno 35 žalbi Apelacijskom odjelu Suda BiH.

SIPBiH je 10 žalbi uvažilo i ovjerilo prijave podnositelja žalbe, a Apelacijski odjel Suda BiH je 25 žalbi odbio.

3. Žalbe u postupku ovjere kandidacijskih listi za sudjelovanje na izborima

Na odluke SIPBiH o ovjeri, odnosno odbijanju ovjere kandidacijskih listi političkih subjekata za sudjelovanje na Lokalnim izborima 2016. godine, ukupno je izjavljeno 11 žalbi Apelacijskom odjelu Suda BiH.

SIPBiH je 4 žalbi uvažilo i ovjerilo kandidacijske liste podnositelja žalbe, a Apelacijski odjel Suda BiH je odlučivao po 7 žalbi, od kojih je 5 odbio kao neosnovane, a 2 žalbe uvažio i vratio na ponovno odlučivanje SIPBiH, koje je u ponovnom postupku donijelo odluke o ovjeri kandidacijskih listi.

4. Žalbe na odluke SIPBiH o odbijanju upisa u Izvod iz Središnjeg biračkog popisa za glasovanje izvan BiH

SIPBiH je odlukom odbilo upis 6.650 birača za glasovanje izvan BiH. Na ovu odluku uloženo je 188 žalbi Sudu BiH.

SIPBiH je 10 žalbi uvažilo, a Apelacijski odjel Suda BiH je odlučivao po 178 žalbi. Sve žalbe su odbijene.

5. Žalbe u postupku zaključivanja i potvrđivanja Središnjeg biračkog popisa i objavljivanja broja birača za svaku izbornu jedinicu

Na odluku SIPBiH o zaključivanju i potvrđivanju Središnjeg biračkog popisa za Lokalne izbore 2016. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu izjavljene su 4 žalbe.

Sud BiH je naprijed navedene žalbe odbacio kao nedopuštene.

6. Žalbe u postupku imenovanja biračkih odbora

Na odluke općinskih/gradskih izbornih povjerenstava kojima je odlučeno po prigovorima o imenovanju biračkih odbora, uloženo je 13 žalbi SIPBiH.

SIPBiH je, postupajući po žalbama, donio 13 odluka kojima su žalbe odbijene kao neosnovane.

Sudu BiH je podnesena 1 žalba koja je odbijena kao neosnovana.

7. Postupci u vezi s povredom članka 16.14 Izbornog zakona BiH (Plaćena izborna kampanja)

SIPBiH su podnesena 2 prigovora političkih subjekata u vezi s kršenjem članka 16.14 stavak (3) Izbornog zakona BiH. SIPBiH je oba prigovora odbilo kao neosnovane.

8. Postupci u vezi s povredom izbornog prava u razdoblju izborne kampanje političkih subjekata

SIPBiH podnesena su 4 prigovora iz njegove nadležnosti po kojima su donesene odluke kojima su prigovori odbijeni kao neosnovani.

SIPBiH je podneseno 11 žalbi na odluke općinskih izbornih povjerenstava od kojih je 10 odbijeno kao neosnovano i donesen 1 zaključak o obustavi postupka.

SIPBiH je pokrenuo 3 postupka po službenoj dužnosti i donio 3 odluke o novčanoj kazni na koje su Sudu BiH uložene žalbe, od kojih je Sud BiH dvije odbacio kao nepravodobne, a jedna nije riješena.

9. Postupci u vezi s kršenjem izborne šutnje

SIPBiH podneseno je 11 prigovora iz njegove mjerodavnosti koji su odbijeni kao neosnovani.

SIPBiH uloženo je 5 žalbi na odluke općinskog izbornog povjerenstva kojima je odlučeno o kršenju izborne šutnje, koje su odbijene kao neosnovane.

Na odluke SIPBiH uložena je 1 žalba koju je Sud BiH odbio kao neosnovanu.

10. Povrede biračkog prava na dan izbora

Na odluke općinskih izbornih povjerenstava kojim je odlučeno po prigovorima podnesenim zbog povreda na biračkom mjestu, uložene su 22 žalbe SIPBiH.

Odlučujući po žalbama, SIPBiH je donio 22 odluke kojima su žalbe odbijene kao neosnovane.

Na odluke SIPBiH uloženo je 10 žalbi koje je Sud BiH odbio kao neosnovane.

11. Postupci u rješavanju zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića

SIPBiH je prije donošenja odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Lokalnih izbora 2016. godine podneseno 59 zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića koji su odbačeni kao preuranjeni. Sudu BiH podnesena je 1 žalba koja je odbijena kao neosnovana.

Na odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Lokalnih izbora 2016. godine podneseno je 207 zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića od kojih je 17 odbačeno jer su nepravodobni, doneseno je 40 odluka o ponovnom brojanju i 150 odluka i zaključaka kojim su zahtjevi za ponovno brojanje odbijeni kao neosnovani, odnosno odbačeni zbog toga što su podneseni od neovlaštene osobe.

Na odluke SIPBiH izjavljeno je 66 žalbi Sudu BiH koje su odbijene kao neosnovane.

Na odluke SIPBiH o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Lokalnih izbora 2016. godine izjavljeno je 8 žalbi Sudu BiH koje su odbijene kao neosnovane.

SIPBiH podneseno je 19 zahtjeva za poništenje izbora koji su odbačeni kao nedopušteni. Sudu BiH podnesene su 2 žalbe, od kojih je 1 žalba odbijena kao neosnovana, a 1 žalba odbačena kao nepravodobna.

РАДИОНИЦА III – Ефективност и транспарентност изборне администрације

Модератор: Проф. др Милан Томић

Уводничари: г. *Adolfo Cayuso*, експерт Савјета Европе и гђа Маријана Жуљевић, шефица Одсјека за изборе, ЦИКБиХ

Централна изборна комисија БиХ је, у периоду од 12. маја 2016. године до 30. новембра 2016. године, имплементирала пројекат предизборне помоћи Савјета Европе за Локалне изборе 2016. године у Босни и Херцеговини.

Главни циљеви пројекта су били: подршка 1) изради јединственог наставног плана и програма за образовање и сертификацију изборне администрације, 2) обука

тренера, председника и чланова бирачких одбора укључујући израду дугорочне базе података сертифицираних тренера председника и чланова бирачких одбора и сертифицираних чланова бирачких одбора и 3) креирање информативних кампања намијењених женама, старијим лицима и националним мањинама.

а) Обука чланова изборне администрације

Главни изазови идентификовани у претходним изборним циклусима односе се на незадовољавајућу обученост чланова бирачких одбора. У овом контексту циљ предизборног програма помоћи Савјета Европе у 2016. години је био обезбиједити да кључна лица у бирачком одбору посједују знање о изборном процесу и креирати електронске базе података сертифицираних представника изборне администрације како би се створили услови за полупрофесионализацију изборне администрације и обезбјеђење ресурса за наредне изборне циклусе.

Резиме активности и резултати обуке чланова изборне администрације:

- Централна изборна комисија БиХ је уз помоћ међународног експерта развила наставни план и програм за обуку изборне администрације. Нова методологија обуке укључује спровођење теоријске и практичне наставе, као и проверу знања и сертификацију полазника који успјешно заврше обуку. Креиран је јединствен и властити материјал за обуку – презентације, вјежбе и дневни ред.

- У периоду од 1. до 8. августа 2016. године одржане су обуке 283 кандидата за тренере предсједника и чланова бирачких одбора у 6 регионалних центара (Приједор, Теслић, Тузла, Зеница, Сарајево, Мостар). Укупно 278 кандидата који су прошли обуку је у периоду од 10. до 17. августа 2016. године у истим регионалним центрима приступило тестирању од чега је њих 199 успјешно положило тест и добило сертификат¹⁹, што је мање за 101 тренера у односу на 300 сертификованих тренера колико их је требало да буде сертификовано у оквиру пројекта.²⁰ Обукама и сертификацијом тренера обучени су додатни капацитети за спровођење обука, које организују ЦИКБиХ и изборне комисије.

Табела 1. Локације, термини одржавања обука и тестирања и број учесника

Локација	Датум и мјесто обуке	Број учесника обуке	Датум и мјесто тестирања и сертификавања	Број кандидата који су приступили тестирању
Приједор	1. 8. 2016. Хотел "Приједор"	46	10. 8. 2016. Велика сала – Скупштина Града Приједор	43
Теслић	2. 8. 2016. "Бања Врућица", Теслић	49	11. 8. 2016. сала Скупштине Општине Теслић	48
Тузла	3. 8. 2016. Хотел "Рудар"	39	12. 8. 2016. Дом пензионера Тузла	38
Зеница	4. 8. 2016. Хотел "Зеница"	46	15. 8. 2016. Велика сала Општинског вијећа Зеница	46
Сарајево	5. 8. 2016. Хотел "Hollywood"	47	16. 8. 2016. Велика сала Општине Ново Сарајево	48*
Мостар	8. 8. 2016. "City Hotel"	56	17. 8. 2016. Велика сала Градског вијећа Мостара	55
Укупно		283		278

*Напомена: Због пословних / личних обавеза неки од полазника обуке су се обратили ЦИК-у БиХ са захтјевом да им се омогући долазак на тестирање у други регионални центар, што је и одобрено.

¹⁹ 5 кандидата који су прошли обуку нису приступили тестирању.

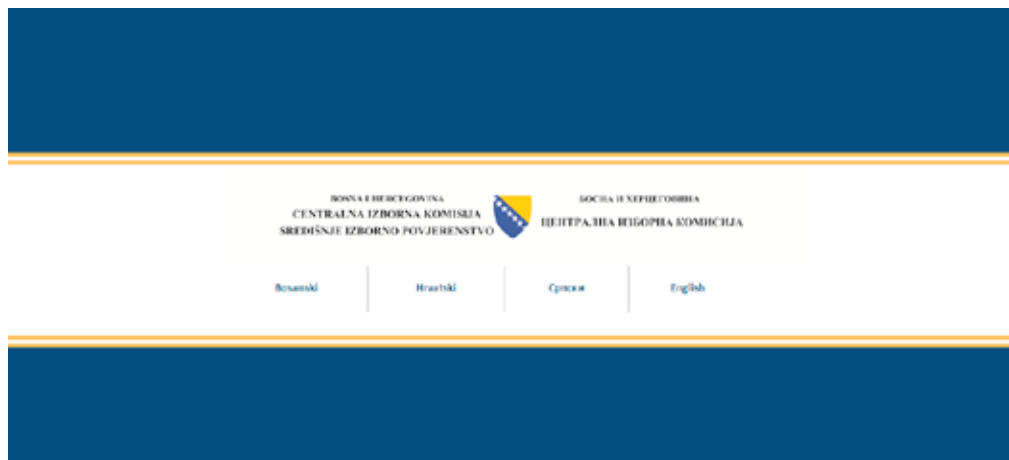
²⁰ Избор потенцијалних кандидата за тренере су извршиле општинске / градске комисије путем јавног позива. Кандидати су морали да испуњавају услове предвиђене одредбама Изборног закона БиХ и Упутства о утврђивању квалификација, броја и именовања чланова изборне комисије основне изборне јединице у БиХ. Предност су имале особе које посједују искуство у обуци изборних комисија или бирачких одбора, а кандидати су могли да се пријаве за тренера у било којој основној изборној јединици, без обзира на своје пребивалиште. С циљем елиминисања могућег сукоба интереса, апликације тренутних чланова општинских / градских изборних комисија за потенцијалног тренера је разматрала посебна општинска комисија. Након спроведеног поступка општинске / градске изборне комисије доставиле су Централној изборној комисији БиХ своје приједлоге кандидата за потенцијалне тренере за обуку предсједника и чланова бирачких одбора. Предложена су укупно 463 потенцијална кандидата укључујући и резервну листу од чега је 139 тренутних чланова општинских / градских изборних комисија и 31 бивши члан општинских / градских изборних комисија.

Табеларни преглед резултата тестирања полазника обука за тренере предсједника и чланова бирачких одбора по регионалним центрима је сљедећи:

Табела 2. Збирни преглед резултата тестирања

	УКУПАН БРОЈ КАНДИДАТА	ПОЛОЖИЛО	%	НИЈЕ ПОЛОЖИЛО	%
ПРИЈЕДОР	43	29		14	
ТЕСЛИЋ	48	28		20	
ТУЗЛА	38	34		4	
ЗЕНИЦА	46	33		13	
САРАЈЕВО	48	35		13	
МОСТАР	55	40		15	
УКУПНО	278	199	71,6	79	28,4

- Сертификовани тренери (њих 171) су од 9. до 19. септембра 2016. године у сарадњи са општинским / градским изборним комисијама одржали 160 семинара / обука у 79 градова / општина за предсједнике и замјенике предсједника бирачких одбора. Укупно 8.119 предсједника и замјеника предсједника бирачких одбора је присуствовало обукама од чега је њих 7.912 након спроведеног тестирања успјешно положило тест и добило сертификат о успјешно завршеној обуци за предсједника и замјеника предсједника бирачког одбора. Квалитет обука које су извели тренери надгледале су изборне комисије, а резултирао је, ако је судити по броју поднесених приговора на рад изборне администрације и одлуком ЦИКБиХ о поновљеном бројању гласачких листића, смањеним бројем кршења изборних правила.
- Резултати евалуације спроведених обука су показали да су четири петине полазника (од укупно 241) који су попунили евалуациони образац дали највеће оцјене обуци, при чему се мјерило задовољство учесника обуке садржајем, презентацијама, методама обуке, јасноћом циљева обуке, постизањем циљева, локацијом одржавања обуке те сервисним услугама. Начин извођења обуке тренера је у потпуности прихватљив, ефикасан и ефективан.
- Имена сертификованих тренера предсједника и чланова бирачких одбора те сертификованих предсједника бирачких одбора и њихових замјеника су евидентирани у дугорочну базу података која је као модерно софтверско рјешење развијена у оквиру пројекта и инкорпорирана је у Јединствени изборни информациони систем БиХ (ЈИИС БиХ) чиме су створени услови за полупрофесионализацију изборне администрације и обезбијеђени ресурси за наредне изборне циклусе.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine

Bosanski admin

Vaša lokacija: >> Obuka

Nova obuka Učitaj s obuke

Ime	Datum obuke	Tip obuke	Vaša lokacija
KUČA_150015	15.08.2018	Obuka trenera	Hotel "Hollywood"
TESLIĆ_202018	02.08.2018	Obuka trenera	Hotel "Kardul"
PRHEĐO_812018	01.08.2018	Obuka trenera	Hotel "Projeđa"
TUŽLA_832018	08.08.2018	Obuka trenera	Hotel "Eufra"
MOŠTAR_832018	08.08.2018	Obuka trenera	Hotel "City"
JAVICA_832018	06.08.2018	Obuka trenera	Hotel "Zenica"

Ukupno obuka: 6

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine

Bosanski admin

Vaša lokacija: >> Treneri >> Treneri OK-a

Pretraga:

Novi treneri iz OK-a Učitaj podatke Izvoz Učitaj iz OK-a

Ime i prezime	Datum rođenja	Općina	Certifikovan	Obukom
ACIĆ DEĐO (JERINČIĆ)	25.03.1985	BRISJEVO		
ACIĆ PRLO (JERINČIĆ)	25.03.1983	NOVO SARAJEVO		
ACIĆ SELIMović (JERINČIĆ)	01.02.1986	VIŠKÓ		
ACIĆ PRLO (JERINČIĆ)	01.03.1981	KADIN		
ACIĆ PRLO (JERINČIĆ)	05.03.1974	PRHEĐO		
ACIĆ PRLO (JERINČIĆ)	14.03.1985	KUPČE		
ACIĆ PRLO (JERINČIĆ)	25.03.1989	BOSANSKA GRUPA		
ACIĆ PRLO (JERINČIĆ)	11.11.1986	KUPČE		
ACIĆ PRLO (JERINČIĆ)	11.11.1984	GOŠĆI - OTOK		

Слика 1. База података сертифицираних тренера и сертифицираних чланова бирачких одбора

- Припремљена су и штампана два приручника: 30.000 примјерака Приручника за рад бирачких одбора у Босни и Херцеговини – Локални избори 2016. на босанском, хрватском и српском језику, док је енглеска верзија приручника доступна у електронском формату; и 6.000 примјерака Приручника за посматрање избора у Босни и Херцеговини – Локални избори 2016. на босанском, хрватском, српском и енглеском језику.

Слика 2. Приручник за рад бирачких одбора у Босни и Херцеговини – Локални избори 2016.
(на језицима у званичној употреби у БиХ и на енглеском језику)

Слика 3. Приручник за посматрање избора у Босни и Херцеговини – Локални избори 2016.
(на језицима у званичној употреби у БиХ и на енглеском језику)

б) Кампање подизања свијести

Спровођењем информативне кампање ЦИКБиХ је жељела да скрене пажњу на потребу већег укључивања жена у јавни и политички живот, повећано учествовање лица старије животне доби који чине једну петину бирачког тијела у БиХ, као и представника националних мањина који на локалном нивоу имају могућност да бирају своје представнике у општинска вијећа / скупштине општина.

Резиме активности и резултати кампање подизања свијести:

- У периоду од 2. до 15. септембра 2016. године спроведена је информативна кампању у десет градова у БиХ (Сарајево, Бањалука, Тузла, Бијељина, Бихаћ,

Брчко, Широки Бријег, Требиње, Зеница и Ливно²¹) путем инфопултова и bizzboard промотивних шетњи са циљем подизања свијести за повећање учествовања у јавном и политичком животу жена, лица старије животне доби и представника националних мањина.

- За потребе информативне кампање развијена су и штампана три мотивациона летка (25.000 примјерака) на језицима у службеној употреби у Босни и Херцеговини намијењена за три циљне групе: жене, лица старије животне доби и националне мањине.

Слика 4. Мотивациони леци

²¹ С обзиром на то да Локални избори 2016. године нису одржани у Мостару Централна изборна комисија БиХ је одлучила да се информативна кампања умјесто у Мостару спроведе у Ливну.

- Припремљена су и три видео-телопа (на три језичке верзије за три циљне групе) који су били приказивани путем bizzboard екрана.
- Сваки информативни догађај је у просјеку посјетило 348 лица или укупно 3.480 лица. Лица старије животне доби су била заступљенија на догађају у односу на циљну групу жене, док су припадници националних мањина били најмање заступљени и њихово учествовање се процјењује на 14% од свих посјетилаца догађаја. Узмемо ли у обзир да, према истраживањима, свако одрасло лице дневно дијели информације са просјечно три друга лица, претпоставља се да је информација коју смо жељели да пласирамо стигла до укупно 10.440 грађана.
- Bizzboard екрани који су коришћени током кампање су изазвали велику пажњу, али и заинтересованост грађана. Према процјенама у већим градовима, али и шеталиштима поред саобраћајница, већи број грађана погледао је видео-телопе од процијењеног броја секундарне публике.²²

²² Извјештај Виа Медиа (Via Media) – уговорне компаније која је организовала и спровела информативну кампању у сарадњи са Централном изборном комисијом БиХ.

*Сарајево
Трг дјеце Сарајева*

*Бањалука
Трг Крајине 1*

Слика 5. Информативна кампања у Сарајеву и Бањалуци

Završno obraćanje

***Dr. Irena Hadžiabdić,
predsjednica Centralne izborne komisije BiH***

Poštovani gosti i učesnici Konferencije „Lokalni izbori 2016. – naučene lekcije”

U ime organizatora ove konferencije Centralne izborne komisije BiH i Sekretarijata Vijeća Evrope, zadovoljstvo mi je da se završnim riječima obratim svima onima koji su omogućili organizaciju i održavanje ove konferencije i da vam uputim zahvalnost u svoje lično ime i u ime Centralne izborne komisije BiH, a nakon moga obraćanja gosp. Francois Friederich, šef Odjela za izbornu pomoć Vijeća Evrope, upoznat će vas

s perspektivom buduće pomoći Vijeća Evrope izbornom procesu.

Ponekad se uspjeh jedne manifestacije ocjenjuje prema odzivu pozvanih učesnika. Ako je to jedan od kriterija onda sa sigurnošću mogu reći da prisustvo oko 210 učesnika predstavlja jasan pokazatelj interesovanja za teme o kojima se razgovaralo tokom konferencije i stoga izražavam iskrenu zahvalnost svima onima koji su uzeli učešće na ovoj konferenciji jer bez vas ne bismo polučili očekivane rezultate od ovog događaja.

Posebno želim da se zahvalim presenterima, moderatorima i svima vama na aktivnom učešću u diskusiji čime ste zasigurno doprinijeli uspjehu Konferencije, a zaključci ove manifestacije će poslužiti kao osnova za formulisanje preporuka Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine za unapređenje cjelokupnog izbornog procesa u Bosni i Hercegovini.

Zahvaljujem se Udruženju izbornih zvaničnika u BiH koje je i ove godine, kao i svih prethodnih postizbornih konferencija, pružilo administrativno-logističku podršku organizaciji ove konferencije, a ne smijemo zaboraviti i osoblje Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH koje je činilo tim iza scene za organizaciju ovog događaja. Svi oni zaslužuju aplauz.

Podsjetila bih da je uobičajena praksa da sve prezentacije, radionice, zaključci i obraćanja budu sumirani u konferencijskoj brošuri koja će biti štampana do kraja marta 2017. godine i distribuirana svim učesnicima.

Kako bi Centralna izborna komisija BiH dalje radila na unapređenju organizacije, konferencijskog materijala, radionica i plenarnih sesija i drugih aspekata ovakvih manifestacija, neophodne su nam povratne informacije od vas – učesnika. Stoga vas molim da popunjene obrasce za evaluaciju koje ste dobili ubacite u transparentnu kutiju koja je za to namijenjena.

Zahvaljujem se još jedanput svim učesnicima i, do narednog susreta, pozdravljam vas.

Perspektiva buduće izborne pomoći Vijeća Evrope

François Friederich,

šef Odjela za izbornu pomoć, DG II Demokratija, Vijeće Evrope

Na kraju naše konferencije, koja nam je pružila mogućnost da razmijenimo iskustva i lekcije naučene tokom Lokalnih izbora u Bosni i Hercegovini 2016. godine, došlo je vrijeme da razmotrimo prioritete za budućnost.

Jučer smo čuli izvještaje i analize Lokalnih izbora koje su na jedan veoma realističan i konstruktivan način pokazale pozitivne i malo manje pozitivne aspekte organizacije prošlogodišnjih izbornih operacija.

Želio bih naglasiti da su izvanredne jučerašnje prezentacije na veoma dobar način predstavile cijelu situaciju, ne skrivajući nedostatke ili jazove u prošlogodišnjem izbornom procesu.

Radionice o učešću izbornih subjekata u izborima, pravnom okviru i efektivnosti i transparentnosti izborne administracije pružile su mnogo prilika za daljnje unapređenje izbornog procesa. Svi ste vi aktivno učestvovali u debatama i diskusijama što će biti od velike pomoći za daljnja poboljšanja i napredak.

S naše strane, mi u Vijeću Evrope ćemo, kako smo to i ranije radili, nastaviti razvijati saradnju i pružati pomoć različitim ključnim izbornim akterima, a naravno među njima i CIKBiH.

U posljednja dva dana smo vodili diskusije koje su potvrdile našu zajedničku procjenu najhitnijih potreba. Prioritet u 2017. godini će biti razvoj projekta koji za cilj ima uspostavu CIK-ovog Centra za edukaciju i njegov daljnji rad.

Naša delegacija je posjetila prostorije budućeg Centra za edukaciju, koji je skoro pa u funkciji i koji će u budućnosti imati kapacitet da osigura dobro opremljeno okruženje za provođenje obuka.

Potpuno podržavamo CIKBiH u planovima za osmišljavanje ovogodišnje obuke za članove izbornih komisija. S tim u vezi, Vijeće Evrope će angažovati međunarodne eksperte koji će pružiti pomoć pri izradi nastavnog plana i programa, sadržaja obuka, nastavnih sredstava i metodologije.

Po pitanju novih tehnologija, mi također u potpunosti podržavamo plan uvođenja e-glasanja i sa CIKBiH ćemo podijeliti naše znanje i stručnost u ovoj oblasti. Naši stručnjaci su spremni posavjetovati CIK o najboljim opcijama za uvođenje novih tehnologija u izborni proces.

Također ćemo nastaviti raditi s organizacijama civilnog društva, posebno u osmišljavanju aktivnosti za promoviranje efektivnog učešća žena.

Ove godine se ne održavaju izbori u BiH i to će za nas u Vijeću Evrope biti prilika da procijenimo prioritete našeg djelovanja za izbore 2018. godine. Naše aktivnosti na pružanju podrške bi se mogle fokusirati na podržavanje učešća žena i manjina, kao i na finansiranje stranaka i kampanje i medijsko praćenje izbora.

Sva ova buduća područja rada i saradnje će najvjerojatnije zahtijevati neke zakonske prilagodbe i u tom slučaju možemo računati na pomoć Venecijanske komisije.

Obuke će biti potrebne na svim nivoima kako bi se svi ovi budući projekti realizovali i zbog toga je veoma važno osposobiti Centar za edukaciju veoma brzo kako bi mogao pružiti pomoć ovoj zemlji da buduće izbore organizuje i provede potpuno u skladu s međunarodnim i evropskim standardima.

Zaključci s Konferencije

„Lokalni izbori 2016. – naučene lekcije“

1. Unaprijediti pravni okvir za osnivanje, registraciju i djelovanje političkih organizacija na jedinstven i harmoniziran način – ili putem „okvirnog“ zakonodavstva ili putem nekoliko, međusobno komplementarnih zakona na različitim nivoima, sa istovjetnim kriterijima za osnivanje i upis političkih organizacija u jedinstveni registar pri Ministarstvu pravde BiH i/ili CIK-u;
2. Pooštriti i ujednačiti administrativne i finansijske kriterije za formiranje političkih stranaka, kako bi se umanjio prostor za osnivanje političkih stranaka radi izbornog inženjeringa i trgovine mjestima u biračkim odborima;
3. Uspostaviti zakonodavni okvir na entitetskom nivou i u Brčko distriktu BiH koji tretira finansiranje političkih stranaka iz javnih budžeta, po istim kriterijima kao što propisuje Zakon o finansiranju političkih stranaka BiH;
4. Unaprijediti odredbe o finansijskom izvještavanju, posebno u neizbornim godinama, kako bi se opravdalo trošenje javnog novca na rad političkih stranaka;
5. Osigurati uspostavu novih tehnoloških rješenja u izbornom procesu propisivanjem elektronskog glasanja i brojanja, čime bi se umanjile brojne malverzacije na biračkim mjestima i unutar biračkih odbora;
6. Unaprijediti odredbe izbornog zakonodavstva s ciljem sužavanja prostora za (zlo) upotrebu javnih resursa u predizbornoj kampanji, izvan formalnog finansiranja političkih stranaka;
7. Unaprijediti pravni okvir finansiranja predizborne kampanje političkih stranaka kako bi se osigurala objava izvora finansiranja prije dana izbora;
8. Uvesti strože kazne za nezakonito finansijsko poslovanje političkih stranaka, tj. demotivirati političke stranke za svjesno kršenje odredbi Zakona o finansiranju;
9. Precizirati odredbe koje će onemogućiti vođenje izborne kampanje izvan propisanog perioda, tj. postojanje „zabranjene kampanje“ prije zvaničnog početka 30 dana do dana izbora;
10. Unaprijediti odredbe protiv govora mržnje i neprimjerene retorika u predizbornoj kampanji, suprotstavljajući ove odredbe dosadašnjem kršenju zakona s predumišljajem, jer su sankcije neuporedivo manje od koristi koju subjekti ostvare kršeći zakon;
11. Omogućiti efikasniji i depolitiziran rad biračkih odbora na način da predsjednik/zamjenik budu nestranački članovi u poluprofesionalnom statusu;
12. Osigurati poboljšane programe obuke i edukacije članova biračkih odbora u izbornim i neizbornim godinama, kako bi se proširila baza stručnih kadrova za provođenje izbora;

13. Ograničiti broj mandata na dva uzastopna, na istom nivou političke vlasti, jer sličan princip postoji na višim nivoima (npr. Predsjedništvo BiH);
14. Povećati izborni prag sa 3% na 5%, kako bi se stabilizirale parlamentarne većine;
15. Pristupiti rekonstrukciji aplikacije za prigovore i žalbe kako bi Centralna izborna komisija BiH i izborne komisije osnovnih izbornih jedinica u Bosni i Hercegovini mogle imati uvid u broj i vrstu podnesenih prigovora i žalbi i njihove ishode;
16. Zadržati postojeće rješenje u vezi s pristupom prigovorima i žalbama u izbornom procesu uz intenziviranje rada s učesnicima izbornog procesa kroz pojačane edukacije u vezi s korištenjem pravnih sredstava u izbornom postupku kako bi se prigovori i žalbe adekvatnije koristile i smanjio se broj prigovora i žalbi koje su neosnovane i koje usporavaju izbornu administraciju, a u edukacije uključiti i relevantne predstavnike nevladinih organizacija, s ciljem što bolje zaštite izbornih prava i korištenja pravnih lijekova;
17. Zaštitu izbornog prava regulirati tako da se trostepeni postupak koristi samo u izuzetnim slučajevima i za najteže oblike kršenja izbornog zakonodavstva;
18. Obuku i certifikaciju trenera predsjednika i zamjenika predsjednika biračkih odbora poželjno je vršiti u neizornoj godini te nastojati izbjeći period godišnjih odmora;
19. Obuku predsjednika i zamjenika predsjednika biračkih odbora izvršiti odmah po isteku roka za imenovanje biračkih odbora;
20. Povećati naknade za certificirane trenere iz razloga troškova dolaska na edukaciju, testiranja i provođenja obuke predsjednika i članova biračkih odbora;
21. Budućim eventualnim projektima omogućiti svakoj osnovnoj izornoj jedinici da ima svog kandidata za obuku i certificiranje trenera;
22. Budućim eventualnim projektima predvidjeti da minimalno jedna osoba iz svake osnovne izborne jedinice, koja je ujedno i član izborne komisije, zbog posjedovanja adekvatnog praktičnog znanja i iskustva, bude kandidat za trenere;
23. Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini, koji je pripremljen u okviru projekta, ocijenjen je izuzetno kvalitetnim;
24. Konstatovani su kratki rokovi za prikupljanje i unos izbornih rezultata sa zelenih kopija koje birački odbori dostavljaju izornoj komisiji te je potrebno osmisлити efikasniji način za dostavu izbornih rezultata;
25. Aplikacija za unos i obradu izbornih rezultata ocijenjena je kvalitetnom, uz sljedeću napomenu:
 - Omogućiti ispravku tehničke pogreške prilikom unosa podataka u Aplikaciji za unos izbornih rezultata kontroloru izbornih rezultata koje imenuje izborna komisija, bez poništavanja kompletnog unosa podataka za dato biračko mjesto;
26. Razmotriti mogućnost da se zahtjev za otvaranje vreća i pravilno objedinjavanje rezultata ne upućuje Centralnoj izornoj komisiji BiH ukoliko su u pitanju minorna neslaganja u testu tačnosti koja ne utiču na izborne rezultate;

27. Propisati potrebno odgovarajuću dokumentaciju prilikom provođenja postupka otvaranja vreće s ciljem pravilnog objedinjavanja rezultata;
28. Konstatovano je da je neophodna kvalitetna obuka i imenovanje predsjednika biračkih odbora nakon okončanja obuke, na temelju rezultata testiranja.

Učesnici Konferencije „Lokalni izbori 2016. – naučene lekcije“
23. i 24. februar 2017. godine, Sarajevo

Biografije uvodničara i moderatora

Dr. Irena Hadžiabdić je provela proteklih 19 godina u oblasti izbornog menadžmenta, najprije pri Organizaciji za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE), a potom kao izvršna direktorica IFES-a u Bosni i Hercegovini. Također je bila izvršna direktorica Udruženja izbornih zvaničnika u BiH (UIZBiH). Imenovana je 2007. od strane Parlamentarne skupštine BiH kao članica Centralne izborne komisije BiH (BiH CEC). Dana, 27. aprila 2016. ponovo je imenovana kao članica CIK-a BiH nakon isteka sedmogodišnjeg mandata, te od 1. januara 2017. obavlja dužnost predsjednice CIK-a.

Predstavljala je CIKBiH u izvršnom odboru Udruženja izbornih zvaničnika Evrope (ACEEEO) te u Odboru za nadzor i reviziju Udruženja svjetskih izbornih tijela (AWEB). Bila je posmatrač i ocjenjivala izbore u 14 zemalja u okviru OSCE-ovog Ureda za demokratske institucije i ljudska prava, Međunarodnog republikanskog instituta i Nacionalnog demokratskog instituta. Godine 2013. dodijeljena joj je međunarodna izborna nagrada za izvandredan doprinos izbornom menadžmentu.

Irena Hadžiabdić je diplomirala na beogradskom Pravnom fakultetu. Na Univerzitetu *Robert Gordon*, iz Aberdeena stekla je titulu magistricе znanosti iz EU politike, prava i menadžmenta, a na Pravnom fakultetu u Zenici zvanje doktor pravnih nauka.

Nj.E. Ambasador Drahoslav Štefánek trenutno obavlja funkciju šefa Ureda Vijeća Evrope u Sarajevu. U Sarajevo je stigao s pozicije izvanrednog i opunomoćenog ambasadora, stalnog predstavnika Republike Slovačke pri Vijeću Evrope. Ambasador Štefánek je stekao zvanje doktora pravnih nauka na Univerzitetu Matej Bel, Banská Bystrica.

Preko 10 godina svoje 20-godišnje karijere je proveo u Ministarstvu inostranih poslova Slovačke, kao direktor Odjela za međunarodno pravo, direktor Odjela za opće poslove i odnose sa EU institucijama, te generalni direktor za UN, međunarodne organizacije i ljudska prava.

Ambasador Štefánek također je obavljao funkciju zamjenika stalnog predstavnika u Stalnoj misiji Republike Slovačke pri Uredu Ujedinjenih naroda i drugih međunarodnih organizacija u Ženevi.

Šefik Džaferović trenutno obavlja funkciju predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Sarajevu 1979. godine. Radno iskustvo: delegat u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH; delegat u Domu naroda Federacije BiH; predsjedavajući Skupštine Zeničko-dobojskog kantona; načelnik Centra službi bezbjednosti Zenica; sekretar u okrugu Zenica; advokat; sudija Višeg suda u Zenici; sudija Općinskog suda u Zavidovićima; delegat u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH 1998–2000.; delegat u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH 2000–2002.; poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH 2002–2006.; predsjedavajući / zamjenik predsjedavajućeg Predstavničkog doma; poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH 2006–2010.; poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH 2010–2014.

François FRIEDERICH, šef Odjela za izbornu pomoć, Generalni direktorat za demokratiju, Vijeće Evrope

Prethodne funkcije: generalni koordinator Svjetskog foruma za demokratiju Vijeća Evrope (2012.); koordinator škola političkih studija Vijeća Evrope (2003–2012.); politički savjetnik u Direktoratu za političke poslove Vijeća Evrope (2001–2003.); zamjenik šefa Ureda Vijeća Evrope u Beogradu, Srbija (2000–2001.); šef Ureda Vijeća Evrope u Mostaru i Sarajevu, Bosna i Hercegovina (1998–2000.); šef Agencije za lokalnu demokratiju Vijeća Evrope u Osijeku, Hrvatska (1995–1998.); sekretar EPP grupe u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Evrope i Parlamentarne skupštine WEU (1983–1993.).

Obrazovanje

- Diploma o završenim političkim studijama na Institutu političkih studija, Strasbourg
- Certifikat o završenim Evropskim studijama Evropskog koledža, Bruges
- Magistar političkih studija „Evropska kultura“ Univerziteta Strasbourg
- Magistar u oblasti ljudskih prava Pravnog fakulteta Ženeva

Dr. Suad Arnautović je član Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine od juna 2004. godine. Nakon isteka sedmogodišnjeg mandata, ponovo je imenovan za člana Centralne izborne komisije BiH 22. 9. 2011. godine. U periodu januar 2008. – maj 2009. godine dr. Arnautović je obavljao dužnost predsjednika Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine.

Učestvovao je na više međunarodnih znanstvenih i stručnih simpozija i seminara o izborima i izbornim procesima, te u posmatračkim izbornim misijama širom svijeta. Učestvovao je na međunarodnim znanstvenim i stručnim konferencijama posvećenim finansiranju političkih stranaka, političkom integritetu i izbornim procesima u Egiptu, Srbiji, Moldaviji, Kirgistanu, Francuskoj i Engleskoj. Član je Udruženja izbornih zvaničnika u Bosni i Hercegovini, Udruženja za političke nauke Bosne i Hercegovine i IPSA-e (Međunarodno udruženje za političke nauke). Dr. Arnautović je, također, 2007. godine završio obuku za međunarodne izborne posmatrače (STO) na OSCE Akademiji u Bishkeku, Kirgistan, u organizaciji OSCE/ODIHR-a.

Objavio je više od dvadeset znanstvenih i stručnih radova u znanstvenim i stručnim časopisima u BiH i inozemstvu, kao i više autorskih članaka, osvrti i komentara u dnevnim i sedmičnim printanim medijima.

Carla Dejonghe (25. august 1966.) je članica flamanske liberalne stranke *Open Vld*. Članica je Parlamenta u Briselu od 2004. godine, a od 2009. godine također vrši funkciju predsjednice Odbora flamanske zajednice, Skupštine flamanskih stanovnika Brisela. Carla Dejonghe je članica lokalnog gradskog vijeća u Sint-Pieters-Woluweu od 2001. godine. Također je radila kao savjetnica u ovoj općini od 2005. do 2012. godine. Glavne političke teme kojima se bavi gđa Dejonghe tiču se obrazovanja i mobilnosti. Ona je također osnivačica i predsjednica All1, prve interesne grupe u Belgiji za samce.

Carla Dejonghe je trenutno članica Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope, kao i članica Odbora za aktuelna pitanja Kongresa.

Adis Arapović je politolog, aktivista civilnog društva, analitičar i kritičar javnih politika i politike.

Diplomirao je na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu te magistrirao u oblasti međunarodnih odnosa i savremene diplomatije. Doktorand je u oblasti teorije političkih stranaka. Autor je dvije knjige, preko 30 objavljenih stručnih i naučnih radova, te istraživanja, analiza i studija. Redovni je predavač na političkoj školi Vijeća Evrope te političkim akademijama međunarodnih organizacija i političkih stranaka.

Radi kao program menadžer u Centrima civilnih inicijativa (CCI), jednoj od najutjecajnijih organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini. Posjeduje referentan certifikat Projekt menadžera Evropske organizacije za kvalitet, a u proteklih 10 godina uspješno je vodio preko 20 projekata i kampanja javnog zagovaranja u različitim oblastima.

Također, certificirani je trener i konsultant, a tokom posljednjih godina radeći kao predavač na seminarima, konferencijama i treninzima obučavao je nekoliko hiljada ljudi u oblastima projekt menadžmenta, javnog zagovaranja, strateškog planiranja, analize politika, teorije izbornih sistema, teorije političkih stranaka, itd.

Nikada nije bio član nijedne političke stranke.

Oženjen je i otac dvoje djece.

Mr. sc. Robert Vidović trenutno obavlja funkciju tajnika Povjerenstva za financije i proračun Doma naroda Parlamentarne Skupštine BiH. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Mostaru 2004. godine, a magistrirao je odnose s javnošću na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru 2012. godine. Kada su u pitanju aktivnosti u vezi s izbornim zakonom i izbornim procesom u BiH, iste aktivno prati počevši od 2004. godine, kako kroz rad u biračkim odborima tako i kroz promatranje izbora za sve razine vlasti. U svojstvu promatrača je 2010. godine bio angažiran u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu.

Sudionik je brojnih skupova u vezi s izbornim procesom, kao slušač ili aktivni sudionik (u organizaciji Parlamenata, SIPBiH, političkih stranaka, nevladinog sektora i dr.). Koautor je priručnika za promatranje izbora u BiH 2010. i 2014. godine i autor priručnika Nepravilnosti izbornih kampanja – izborni inženjering (zakonski i podzakonski aspekti).

Predavač na edukacijama članova biračkih odbora i promatrača počevši od 2008. godine, u organizaciji Fondacije Konrad Adenauer Stiftung i PA HDZ BiH.

Др Милан Томић је редовни професор Економског факултета у Брчком. Дипломирао је на Правном факултету у Сарајеву 1975. године као најбољи студент генерације. Магистрирао је на Правном факултету у Београду, а докторирао је на Правном факултету у Новом Саду 1987. године.

Током рада на Правном факултету у Сарајеву обављао је дужност продекана за финансије два мандата узастопно, као и низ других функција. Одликован је три пута. Члан је Одбора за правне науке Одјељења друштвених наука – Академије наука и умјетности РС. Иначе је редовни професор Универзитета у Источном Сарајеву на научним дисциплинама: Основи економије, финансије и финансијско право. Објавио је више научних и стручних радова, монографија и уџбеника.

Од 1997. године ради на Економском факултету у Брчком, гдје је обављао функцију продекана, те декана два мандата узастопно, као и председника Савјета факултета.

У мандатном периоду од 2004. до 2008. године обављао је функцију председника прве демократски изабране Скупштине Брчко дистрикта БиХ.

У мају 2009. године председник РС именује га за члана Сената РС. У децембру 2012. године Студентски парламент Универзитета у Источном Сарајеву изабрао га је за најбољег декана овог универзитета.

Adolfo Cayuso је био укључен у прве изборе у Bosni i Hercegovini који су се одржали након rata 1996. године. Од тада је радио за Уред за демократске институције и људска права Организације за сигурност и сарадњу у Европи, као посматрач ангаžован на дужим и краћим мисијама, контролор, службеник за регистрацију, међународни пресудитељ, те од 2006. године као изборни аналитичар.

Adolfo је такођер био на позицији замјеника главном посматрача „Centra Carter“, као и регионални координатор при Организацији америчких држава (OAS). Током неколико година је радио за Европску комисију, као службеник за изборе, те покренуо више изборних посматрачких мисија. Такођер је учествовао у мисијама техничке помоћи са UNDP-јем, Европском комисијом, Међународном фондацијом за изборне системе и Вјећем Европе. Учествовао је у три мировне мисије UN-а (Руанда, Гватемала и DRK). Adolfo је акредитирани BRIDGE фасилитатор од 2009., те је радио као тренер у Министарству иностраних послова Шпаније и за NEEDS (*Network for Enhanced Electoral and Democratic Support*) пројекат Европске комисије који је завршен 2012. године. Однедавно ради на пројекту Европске комисије „Посматрање избора и демократска подршка“ као тренер за кандидате главног тима. Студирао је међународну трговину и рješавање конфликта, те је радио на изборима на пет континената. Као стручњак Вјећа Европе Adolfo је радио на припреми плана и програма за обуку изборне администрације у БиХ 2016. године.

Hasida Gušić rođena je 12. 4. 1960. godine. Diplomirala je na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu 1983. godine, a magistrirala je na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu 2008. godine i stekla zvanje magistra ekonomskih nauka. Stekla je zvanje certificiranog računovođe 1997. godine i zvanje ovlaštenog revizora 2000. godine. Od 1. 2. 2006. godine zaposlena je u Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine, rukovodeći državni službenik – šef Službe za reviziju finansiranja političkih stranaka. Od 1997. do 2005. godine je obavljala samostalnu djelatnost – računovodstvo, revizija, konsultantske usluge iz oblasti finansija i računovodstva i porezno savjetovanje. Od 2001. do 2003. godine angažovana je na projektu Evropske komisije EUPER – *European Programme for Enterprise Revitalisation in BiH*, *Local Service Provider*. Od 2002. do 2006. godine obavljala je funkciju predsjednice odbora za reviziju u dva preduzeća i jednoj banci. Od 1984. do 2000. godine bila je zaposlena u „ZRAK“ d.d. Sarajevo. Članica je Saveza računovođa, revizora i finansijskih djelatnika Federacije BiH i IFAC – *International Federation of Accountants*.

Marijana Žuljević rođena je u Sarajevu 1975. godine. Pedagoški fakultet Sveučilišta u Mostaru završila je 2001. godine. U Tajništvu Središnjeg izbornog povjerenstva BiH zaposlena je od 2002. godine, a dužnost šefa Odsjeka za izbore u Tajništvu Središnjeg izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine obavlja od 2010. godine.

Bojana Primorac je diplomirala na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, a magistrirala je na Katedri za državno i međunarodno javno pravo na temu manipulativnih procesa u izbornom sistemu Bosne i Hercegovine.

U Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine zaposlena je od 2010. godine, a trenutno je na radnom mjestu stručne savjetnice za normativno-pravne poslove u Sektoru za pravne poslove Sekretarijata Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine. U svom dugogodišnjem iskustvu u radu u međunarodnim organizacijama u Bosni Hercegovini bila je angažovana kao službenica za praćenje stanja ljudskih prava i vladavine prava u Bosni i Hercegovini. U Odsjeku za izbore Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi, Misija u Bosni i Hercegovini (OSCE), bila je angažovana kao glavni izborni trener u Glavnom uredu u Sarajevu i kao viši izborni trener na nivou Terenskog ureda u Zenici.

Spisak učesnika Konferencije

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine

Dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica

Doc. dr. Ahmet Šantić, član

Branko Petrić, član

Novak Božićković, član

Stjepan Mikić, član

Dr. Suad Arnautović, član

Vlado Rogić, član

Gosti

Šefik Džaferović, predsjedavajući Predstavničkog Doma PSBiH

NJ.E. ambasador Drahoslav Stefanek, Vijeće Evrope

Toni Pavloski, Ured Vijeća Evrope, Sarajevo

Adolfo Cayuso, Vijeće Evrope

Cornelia Perle, Vijeće Evrope

Francois Friederich, Vijeće Evrope

Joanna Marszalik, Vijeće Evrope

Carla Dejonghe, Kongres Vijeća Evrope

Renate Zikmund, Kongres Vijeća Evrope

Anton Gašper Frantar, Izborna komisija Slovenije

Nina Mujagić, Izborna komisija Slovenije

Veljo Čađenović, Državna izborna komisija Crne Gore

Dr. Slobodan Leković, Crna Gora

Damir Gnjiđić, OHR

Maja Ribar, EUSR/EU Delegation

Nermin Nišić, IFES

Sead Alihodžić, International IDEA

Adis Arapović, moderator

Prof. dr. Milan Tomić, moderator

Robert Vidović, moderator

Političke stranke i nevladine organizacije

Aida Koristović, Demokratska fronta

Dario Jovanović, Koalicija „Pod lupom“

Jelena Tanasković Mićanović, Koalicija „Pod lupom“

Majda Velispahić, Romalen, Kakanj

Mirela Begić, Romalen, Kakanj

Mujo Fufalić, Romalen, Kakanj

Neđo Kapuran, SDS Banja Luka

Radomir Trivić, DNS – Demokratski narodni savez
Valentina Pellizzer, One World Platform

Sekretarijat CIKBiH

Almir Džano
Ana-Marija Lasić
Bojana Primorac
Božica Ban
Čigdem Mavrić
Elvira Bundalo
Ermin Kos
Hasida Gušić
Jakuf Subašić
Jasminka Joldić
Maksida Pirić
Marijana Žuljević
Mubera Vulović
Neziha Mustafić
Radoje Šupeta
Sanja Tošović
Veljko Petrović
Zlata Kokorović

Udruženje izbornih zvaničnika u BiH

Anela Čavdar
Ernes Jusović
Siniša Bencun
Uma Isić
Zvezdana Dragović
Mario Rozić

Općinske/gradske izborne komisije

Abdulah Ribić
Adi Dautović
Adil Katica
Adis Palo
Admir Pjanić
Aida Bajramović
Aida Jašarević
Aida Karavelić
Aida Skalonja

Aldin Širić
Aleksandar Gospavić
Almira Baručija
Amel Avdić
Amila Čehić
Andrea Štrkalj Mrkonjić
Arnela Halilović
Binamir Šakić
Boris Filipović

Boso Bošnjak
Branislav Arnautović
Branislav Radinović
Cvijo Aničić
Čedo Vukajlović
Čazim Hadžić,
Danijela Pljuco
Darko Rimac
Dino Mulaosmanović
Dragan Kapor
Dragana Petrušić
Draginja Dakić
Dubravko Malinić
Džemail Popović
Edin Hubanić
Ehlimana Kurspahić
Elmir Mustabašić
Elvis Numanović
Emina Rovčanin
Enes Kazić
Esad Velić
Esma Kukuruzović
Fljorina Nulleshi
Fuad Hambelić
Goran Jović
Goran Kosorić
Gordana Pećanac
Gordana Spasojević
Hajrudin Huseinović
Hamida Ašiš
Haris Karat
Hasan Ramić,
Helena Kajtazović-Đidić
Ibrahim Maksumić
Ivan Stanković
Izeta Bajrić
Jasna Kesedžić
Jelena Đurđević
Jelena Zlikovac
Jozo Matuić
Kaim Čajlaković
Ljilja Dabić
Ljilja Gačanin
Ljilja Popović

Ljubinka Bodiroga
Mate Čavar
Meliha Olovčić
Merima Brdarić
Mersih Pozder
Mersiha Šabaredžović-Klačar
Milan Žerajić
Miljan Spremo
Mira Čekić
Miroslav Janjić
Mirsad Dučić
Mirsada Kazazić
Mirza Imamović
Muriz Husejnović
Mustafa Topalović
Muzijet Kahrimanović
Nada Batinar
Nada Dimitrijević
Nada Nović
Nada Živković
Nataša Trapara
Nedim Muhić
Nermin Šarić
Nermina Ahmetović
Nevenka Malešević
Nevzeta Mulalić
Novka Dabarčić
Osman Hasanović
Predrag Šupljeglav
Rade Draško
Radislav Čupić
Ramajana Idrizović
Ranka Marković
Ranko Bratić
Ranko Radovanović
Ratko Nikić
Rešad Jusupović
Rifat Zlomužica
Ružica Anđić
Ružica Jusić
Ružica Karamanović
Sabahudin Lihović
Sadija Osmanović
Sadik Hodžić

Safet Zahirović
Safija Šehović
Samira Ramić
Sanja Škuletić-Malagić
Sanja Cvijan
Sanja Malešević
Sanja Stanimirović-Ostojić
Selma Karović
Senad Musić
Senada Brnjak
Senada Hadžimehmedagić
Slobodanka Okuka
Smajo Alić
Stana Danilović

Suad Avdagić
Suada Hećimović
Vahid Bašić
Vanja Milidrag
Velid Fazlić
Vili Kuljanac
Vladimir Vuković
Vlado Slišković
Zdravko Plazačić
Zehra Mujačić
Zoran Đurović
Zoran Tešić
Željka Ružić
Žiko Krunić